

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsakega kar producirajo.
—
This paper is devoted to
the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARCE

Entered a second-class matter, Dec. 8, 1917, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

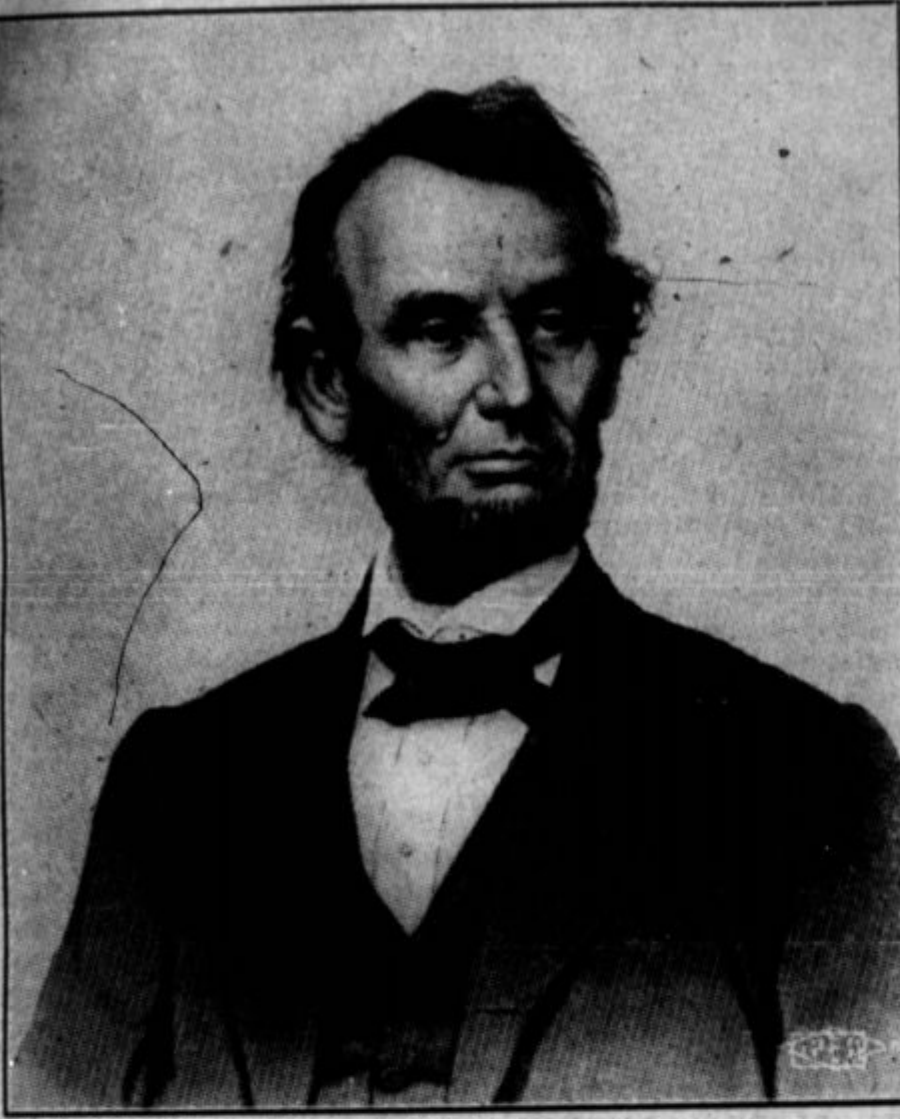
PAZITE!
na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (284)
je številka
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo, ponovite je takoj.

Štev. (No.) 283.

Chicago, Ill., 11. februarja (February) 1913.

Leto (Vol.) VIII.

Abraham Lincoln.

Osvoboditelj sužnjev.

Lincoln in Marx.

Karl Marx je visoko čislal
Lincolna. V času civilne vojne se
je aristokracija in "črna razreda"
na Angleškem odločno postavila
na stran južnih držav in za na-
daljevanje črnega suženjstva v A-
meriki, a Marx je istočasno zasta-
vil ves svoj veliki vpliv za odpra-
vo suženjstva; torej je stopil na
stran severnih držav, ki so bile
za odpravo suženosti.

Tisoči angleških delavcev, zla-
sti v bombažni industriji, so iz-
gubili delo valed državljanske voj-
ne v Ameriki, ker niso dobivali si-
rovega materiala od tu. Angleška
aristokracija in kapitalistični raz-
red sta skušala pridobiti javno
angleško mnenje za pripoznanje
konfederativnih držav. Za dosego
svojega namena so hoteli pridobiti
delavski razred, češ, da bo pri-
znanje konfederacije pomenilo ko-
neec vojne, na kar bo mogoče do-
biti takoj surovin iz Amerike in
brezdelnosti bi bil konced.
Marx (ki je tedaj živel na An-
gleškem) in drugi delavski vodi-
telji so storili vse, da pouče an-
gleške delavce o pravem pomenu
državljanske vojne v Ameriki.
Pokazali so v pravi luči dejstvo,
da pomenja znaga konfederacije
nadaljevanje suženjstva, dočim
pomeni znaga severnih držav
znaga svobode. Ko so angleški
delavci zvedeli to, so odločno na-
sprotovali, da bi Anglija pripo-
znala konfederacijo, četudi je po-
menjalo nadaljevanje vojne zanje
stradanje.

Na svojih impozantnih shodih
v industrijskih središčih, kot v
Manchesteru, so sprejeli več reso-
lucij v prilog severnih držav. Od
vsake teh resolucij so poslali en
izvod angleški vladi ter predsed-
niku Lincolnu. Naslednje pismo
je poslal Lincoln kot odgovor na
omenene resolucije:

Washington, 19. jan. 1863. —
Delavcem v Manchesteru: — V
časit mi je naznaniti prejem nago-
vora in resolucij, katere ste mi
poslali na predvečer novega leta.
Ko sem 4. marca 1861, potom pro-
stih in ustavnih volitev prišel do
predsedniške oblasti Združenih
držav, sem našel deželo na robu
državljanske vojne. Najsi je bil
vzrok tega karkoli in najsi je bi-
la to krivda kogarkoli, pred me-
noj je bila dolžnost, enakovredna
z vsemi drugimi, namreč, da vzdr-

žim in ohranim konstitucijo in ne-
poškodovan položaj federalne re-
publike. Samozavesten nameram
praviti to dolžnost je ključ do
vseh drugih pravic v administraci-
ji, ki so se izvrševale, predvsem,
ki se bodo izvrševale. Pod našo
formo vlade ter vsprico moje pri-
sege, bi ne mogel odjenjati od te-
ga namena tudi, ako bi hotel. Ni
vselej v moči vlade razširiti ali
omejiti cilje moralnih posledic,
ki sledijo vladni politiki, da bi
ne bilo od časa do časa potrebno
zbog ljudske varnosti odobriti jih.

Dobro sem razumel, da sloni
dolžnost samoohrane na ameri-
škem ljudstvu; toda ob istem ča-
su sem si bil svest, da bi utegni-
la naklonjenost ali nenaklonje-
nost tujih narodov imeti materi-
alni upliv na razširjanje ali po-
daljšane boja z nezvestimi ljud-
mi, s katerimi je dežela zapletena
v boj. Stvaren pregled zgodovine
naj podpira nazor, da so bile pre-
tekle akcije in upliv Združenih
držav blagodejne napram človešt-
vu. Jaz sem zato računal na vzdr-
žanje naroda. Okolščine, izmed
katerih vi nekatere omenjate, me
zlasti navajajo na pričakovanje,
da naj se Združene države poslu-
žujejo pripravnosti in trdne zvesto-
be, na podlagi česar nima Anglija
nobenega povoda s sovražnim na-
menom vmešavati se. Prijetno
dolžnost imam vzeti naznanje de-
monstracije, katere ste priredili
in na katerih ste izrazili željo, da
naj duh prijateljstva in miru vla-
da napram naši deželi, vlada naj
v krogih vaše kraljice, katere je
respektirana in spoštovana v vaši
lastni deželi, kakor tudi pri na-
rodu, živčim tokraj Atlantika.

Poznam in globoko obžalujem
kritičen položaj, z katerega je ta
kriza potisnila delavce v Manche-
ster-u in v vsej Evropi. Često je
postalo očito, da je zadobil v
Evropi odobravanje poskus, str-
moglaviti to vlado, ki je bila po-
stavljena na temelju človeških
pravice, ter jo nadomestiti z dru-
go, katere naj bi slonela izključ-
no na človeški suženosti. Vsled ak-
cije naših nezvestih državljanov
so bili delavci postavljeni na brid-
ko poskušeno z namenom, da se iz
njih izsili sankcioniranje tega po-
skusa. V sedanjih razmerah jaz
ne morem drugače kot smatrati
vaše odločne besede o tem vpra-
(Nadaljevanje na 5. strani.)

KAPITALISTIČNO SLEPAR- STVO PRI VOLITVAH.

Da se ni v Chicagi pri jesen-
skih volitvah poslužila famozna
Hearst-Harrisonova klika slepar-
stva najnižje vrste, bi bil izvoljen
sodrug Cunnea državnim pravd-
nikom Cook county-a, četudi je
bil protisocialistični terorizem ta-
ko velik. Tega dejstva so se za-
vedali volilni socialistični in
drugi delavski krogi ter izdali
apel na Cunnea-ve volilce za
fond, potreben za ponovno štetje
glasovnic. Apel ni bil zastoj,
zlasti ker ni manjkalo dokazov za
volina sleparstva. Po hudem boju
je sodišče naposled dovolilo, da se
obnovi štetje v štirih wardih. In
ako se v teh štirih dokažejo sle-
parstva, notem bo sodišče dovo-
lilo obnovitev štetja v vsem coun-
ty-u. Dva izmed warda so imeli
določiti socialisti in dva nasprot-
niki. Ponovna štetje se je izvršila
v izbranih wardih, pri čemer so
prišla sleparstva na debelo na
dan v tolikem obsegu, da so celo
socialisti presenečeni. Veliko
Cunnea-vih glasov je bilo štetih
demokratu Hoynes-u; te je dobil
Cunnea nazaj. Toda veliko gla-
sovnice je takih, da je križ nare-
jen pri Cunnei in pri Hoynes-u.
Med temi so celo "straight" so-
cialistične glasovnice, kar jasno
dokazuje, da so imele tu sleparks-
roke opravka. Te glasovnice je
sodišče zavrglo kot neveljavne.

Ob času, ko to pišemo, še ni
bil znan odlok za ponovno štetje.
Sicer pa ni govora, da bi se šte-
tev ne obnovila, kajti v štirih re-
vidiranih wardih je socialist Cun-
nea pridobil nad tisoč glasov.
Bodo socialistični glasovi v
tej meri rasti po vsem county-u,
potem je Cunnea-va zmaga goto-
va.

Kolik strah imajo korumpirani
Chicagiški politikarji pred Cunneo,
dokazuje dejstvo, da so mu ponu-
dili \$75.000 dan pred volitvami,
ako odstopi od kandidature. Oni
vedo, da pomeni njegova izvoli-
tev kriminalno procesiranje in
ječo za marsikaterega "visokega
gospoda".

Ruski absolutizem je zopet na delu.

Ker drugače ne morejo za-
mašiti usta socialističnim poslan-
cem v dumi, da bi ti po zasl-
ženju ne ožigosali najkrivičnej-
ših vladnih nasilnosti, je vlada
s terorizmom pogazila svobodo
govora v ruskem parlamentu. Na
ta način hoče vlada 13 poslancev
v dumi ali poslati v ječe in pre-
gnanstvo ali pa prisiliti k molku.
S svojim terorizmom v tej smeri
je že pričela. Vrhovni državni
koneil je namreč dovolil, da se
postavi socialističnega poslanca
pred sodišče, zato ker je razkrin-
kal enega izmed vladni prijaznih
poslancev. Na isti ukaz se je tu-
di uvedla sodnijska preiskava zo-
per 348 oseb, ki so podpisale pro-
test proti omejitvi svobode go-
vora v dumi. Kaj sličnega je pač
samo v Rusiji mogoče!

Kapitalist zahteva od delavca,
da glasuje za ravno tiste kandida-
te kakor on. Kaj bi pa kapitalist
rekel, če bi delavec zahteval od
njega, da je ravno pri tisti mizi
kakor on.

Ako ima človek neomenejo
pravico do dela, kakor se radi iz-
ražajo kapitalisti in njih hlapei,
čemu potem omejujejo delo, tako
da je več milijonov ljudi vedno
brez dela?

NAZNANILO.

Čitateljem in prijateljem "Pro-
letarca" po državi Ohio naznanja-
mo, da jih bo v kratkem obiskal
sodrug in naš zastopnik

Anton Pozarelli,

ki je pooblaščen pobirati naroč-
nino, sprejemati oglase itd. Ro-
jakom ga kar najtopleje priporo-
čamo.

Uprava "Proletarca".

DELODAJALEC USTRELIL STRAJKARICO.

V svoji zagrizeni mržnji je kro-
jaški podjetnik v Rochesteru, N.
Y., Valentin Sauter streljal s pu-
ško na štrajkarje, ki so prišli
pred njegovo delavnico nagovar-
jat stajkokaže, da naj puste delo,
ter se jim pridružijo. To je last-
nika tako razkačilo, da je prijel
puško in ustrelil na štrajkarje.
Strel je zadel štiri štrajkarje,
med katerimi je 17 letna Ida
Braeman obležala na mestu mrt-
va. To ostudno početje je razbu-
rilo vso javnost, zlasti unije. Te
delujejo sedaj na to, da sodišče
kaznuje Santerja kot morileca pr-
ve vrste. Morilec se izgovarja,
da je bilo v nevarnosti njegovo
imetje in življenje.

Sodniki ustvarjajo anarhijo.

Član vrhovnega sodišča države
New York Wesley O. Howard se
je pred kratkim izrazil v svojem
govoru v nekem-institutu v La
Salle, N. Y., da so sodniki tisti
ljudje v Zdr. državah, ki ustvar-
jajo anarhistične razmere in sicer
v večji meri kot vsakdo drug.

"Nedolžne ljudi se danes zapira
po 30 let samo zato, ker tako ho-
če eden ali drugi denarni mogo-
tec; dočim se obsojajo milijonerji,
ki provzročajo propad bank in do-
mov, na leto dni ječe. Mutimilio-
narja Morse-a so izpustili iz ječe,
ker je bil bolan, dočim sojetnik
v sosednji celici, ki je morda u-
kradel sukno iz potrebe, umira v
ječi brez zdravniške pomoči.

Ljudstvo postaja nestrpno, ko
vidi kako krivično se baranta s
pravico: zato pa vsak dan glase-
nejše zahteva spremembe. Ljud-
ske zahteve se ne smejo prezirati,
tem manj ker so dočela opravice-
ne. Revolucionarno postopanje se
mora preprečiti. Odpoklic sodni-
kov in njihovih razsodb ne bo iz-
boljšal teh razmer, temveč bi ust-
varjal anarhijo.

Ne varajmo sami sebe; odpoklic
na ideja se širi in nestrpnost mas
raste. Nekaj se utegne zgoditi.
Ako sodniki ne bodo ničesar stori-
li, bo storilo ljudstvo!" Tako ne-
kakoj je govoril sodnik Howard,
ki ni socialist. On kot poznavatelj
zakonov vidi v pravi luči ostudno
početje ameriških sodišč, ki ne de-
lijo pravice na podlagi tega, kdo
je kriv in kdo ne, temveč na po-
lagi tega kdo ima kaj in kdo ni-
ma nič.

Zločini jeklarskega trusta.

Krvosesi a la Morgan, Carnegie, Schwab etc.
pobasali 265 milijonov dolarjev v dividendah,
medtem ko jeklarski suženj dobi le poldrugi
dolar za dvanajst ur nečloveškega dela.

SLIKE IZ JEKLARSKEGA PEKLA.

Sedmoglavni zmaj "Steel trust" je v zadnjih desetih letih naredil
435 milijonov dol. čistega profita in v tem času je izplačal dividende
265 milijonov dolarjev. Dvestoinpetinšestdeset milijonov dolarjev so
si razdelili car ameriških finane J. Pierpont Morgan, krvolok Charles
M. Schwab, "rodoljub in človekoljub" Andrew Carnegie in ostali
velekapitalisti, ki posedujejo deleže v "Steel trustu". Vsi ti milijoni
so izprešani iz mišje, kit in kosti jeklarskih sužnjev v Pittsburghu, So.
Chicagi, Gary, Jolietu in v ostalih mestih, kjer ima trust svoje pekle-
plavže, in neštete tovarne. Vsakega dolarja v tem milionskem kupu
se drži strjena kri — kri izžetega in izstradanega delavca in ta kri
vpije — da se sliči do neba — po zadoščanju!

Jeklarski suženj, ubogi zatirani suženj, kateri je naredil vse te
milijone — koliko ima on? Kaj ima on v desetih letih? — Nič! Še
srečen je, če ima vse telesne ude in saj desetino prejšnje moči. Dru-
gega nima nič. Poldrugi dolar za dvanajst, štirinajsturno delo — ali
si naj od tega kaj prihrani? Mogoče, ako je samec in če si odreče
najmanj polovico življenjskih potrebščin. Toda kakšno je to življe-
nje? Kaj pa tisti, kateri ima ženo in otroke? Kako se tak suženj
preživi z družino ob poldugem dolarju na dan v sedanjem času, ko
je treba najmanj letnih 600 dolarjev za najskromnejšo eksistenco
jedne družine s petimi osebami (oče, mati in troje otrok)? \$600 je
minimum — a jeklarski suženj dobi komaj okrog \$400. To je pov-
prečna plača v So. Chicagi, Gary in Jolietu; v Pennsylvaniji je pa
še slabše.

Mizerno, nezaslišano je življenje jeklarskega sužnja v tej bogati
in "svobodni" Ameriki! Mizerno zlasti sedaj v mrzlih zimskih dneh.
Navsezgodaj jutraj, še predno prodre prvi svet dneva skozi ledena
okna borne bratje, že mora vstati iz trde postelje. Z bosimi nogami
stopi na mrzla gola tla, ki so tako mrzla kakor ledene šipe na oknih.
Pa kaj je to proti ostalim mukam? Napol zaspan, utrujen, izdelan
od prejšnjega dne, da mu škripajo kosti v sklepih, zmeče brž obleko
nase, zmnoči obraz z mrzlo vodo in pohlasta malo kave s kruhom ali
"krekerjem", včasih kakšno "frankfurtarce" ali "bifstek" trši od
podplata in hajd ven v jutranji mrak. Pot drži pekel — k plavžem
in v tovarne. Jata za jato jih gre v gručah ali posamezno. Mrzlo je
in čas hiti — zato stopajo naglo kolikor se dajo gibati izmučene kosti.
Vsi molče. Komu se ljubi govoriti? V poltemi so videti kakor sence
duhov v zakleti poščavi. Še par korakov in pred njimi zabliski
poasna svetloba. Dolgi jeziki plamena, valovi isker švigajo v
ozračje iz celega gozda ogromnih, visokih stolpov — dimnikov, plav-
žev, ki štrle kot črne pošasti proti nebu. In v podnožju teh črnih
velikanov izginjajo jate sužnjev, beže na vse strani. Sprejme jih glu-
šeci ropot drdrajočih koles, žvenketajočih verig, padajočih drogov,
škripajočih in bobnečih dvigal; tu prasketajo mogočni električni mo-
torji z neprestanimi zelenimi bliski, ki jemljejo vid; tam šviga iz niz-
kih, širokih stolpov dolga vrsta plinskega plamena, ki širi smrad, da
šegeta nosnice in duši grlo; in nad glavami v ogromnih posodah šumi
in kipi beložareča, tekoča železna masa sipajoča milijarde isker na
vse strani. Masa se premiče v kotlih gori in doli, poka in pljuska;
odpre se zatvornica in beložareča tekočina teče globo doli in zopet
šumi, poka, pljuska in siplje morje plamena, isker na vse strani. Vmes
pa skačejo črne, sajaste postave in postavice... črne so roke
in črni obrazi. Sužnji jekla plešejo svoj dnevni ples. Okrog in
okrog pa sama peklena vročina — vroča so tla, vroče so stene, raz-

(Nadaljevanje na 5. strani.)

V boju z jeklenim zmajem.

DENARNI TRUST

Spisal Karl F. M. Sandberg.—Prevel I. Molek

(Nadaljevanje.)

Ali ne samo zlate certifikate, temveč tudi srebrne so imeli bankirji na piki. Tisti čas so se pojavile v večjih mestih kreditne banke ali tako-zvani "Clearing Houses". Newyorški "Clearing House" je že l. 1878. nastopil proti srebrnim certifikatom. 12. julija 1883 je kongres vzakoničil določbo, katere je zabranila narodnim bankam, da bi stopile v zvezo s Clearing House-om. Newyorški Clearing House je takoj nato odrekel kredit srebrnim certifikatom. Boj proti srebru se je znova pričel.

4. novembra 1884 je demokratiška stranka zmagala pri predsedniških volitvah. Grover Cleveland je bil izvoljen predsednikom kot prvi demokrat po civilni vojni. Denarni krogi so se najbrž že bili naveličali republikanske stranke; gonja proti srebru jim je šla prepočasni in zato so pokusili z demokratami. Toda bila je teškoča, poiskati v demokratiški stranki človeka, kateri bi bil zaupljiv predsednik in kateri bi obenem imel delo dober in — porinili so ga na predsedniški stolec. Cleveland ni mogel čakati, da bi bil uradno vpeljan v Belo Palačo, temveč je takoj po volitvah napovedal vojno srebru, ko je bil še governor v Albany. V pismu na demokratiške kongresnike je zahteval, da mora zbornica v Washingtonu takoj zrušiti zakon glede kovnosti srebrnega denarja, ako ne — grozil je Cleveland — gospodarski polom je neizogiben. Kongres se ni odzval. Pozneje, ko je prevzel predsedništvo, je Cleveland zopet grmel v poslanice na kongres, da se ima srebro razdenariti, toda vodje demokratov v obeh zbornicah so mu odgovorili, da so za bimetalizem (vrednostna mera srebra in zlata). Tedaj so šli denarni mogotci marljivo na delo. Obdelavali so kongresnike in člane vladne eksekutive, zlasti zakladnega tajnika. Zadnjemu so "prijeteljsko" namignili, da bi bilo dobro če se pripravi za "paniko" s tem, da nakupi večjo zalogo zlata in ga plača s srebrnom. Vodje newyorških bank se sešli in proglasili v javnost svoje mnenje, da vlada Zedinjenih držav je na robu finančnega propada (dobri patriotje, kaj!). Toda kongres se ni dal omeščati.

Istočasno so banke ropale vladno blagajno, kolikor se je dalo. Banke so si izposojevale denar iz vladne zakladnice brez obresti. Vlada je dovolila bankam \$1.100.000 svojega denarja proti jamstvu v bonjih po 4% do zneska en million dolarjev. To se pravi, da je vsaka narodna banka lahko vložila v vladno zakladnico vladne bonde v znesku jednega miliona dolarjev; boni so nosili štiri odstotne obresti. Vlada je potem dovolila bankam na podlagi vložnih bondev en milion in stotisoč dolarjev v narodnih banknotah — kar je z drugimi besedami posojilo brez obresti — in obenem je morala plačevati bankam letnih \$40.000 obresti od vložnih bondev (4% od jednega miliona). To je bil izvrsten "business" za bankirje, a proketo slaba kupčija za ameriško ljudstvo, ki je plačevalo obresti.

Štiri leta so hitro potekla in predsednik Cleveland ni dosegel tega, radi česar je bil izvoljen: milosti Wall Streeta; srebrnega denarja ni nič bolj potlačil. To je razjezilo gospode bankirje in pri volitvah leta 1888 je bil Cleveland poražen, a na njegovo mesto je prišel republikanec Harrison. Zmagoviti republikanci so sicer napravili isto obljubo kakor demokratje pred štirimi leti, toda javno mnenje za bimetalizem je bilo tako močno, da se niti republikanci niso upali pričeti vojne proti srebru direktno z zakonodajo. Šli so torej previdno po ovinkih in poklicali na pomoč starega lisjaka — Johna Shermana. Zadnji je še vedno gospodaril v zveznem senatu in na — Wall Streetu. Takrat je pa šlo!

14. julija 1890 je kongres sprejel Shermanovo predlogo ali tako-zvani "Sherman Act", kateri je "imel ugotoviti temelj bimetalizmu denarja v Zedinjenih državah". To se je slišalo jako lepo in ljudstvo ni imelo nič proti temu. Zakon je dalje določal, da mora vladni zakladničar vsak mesec kupiti polpeti milion unč srebra, a v plačilo za srebro naj pa oživi nekdanje zakladne note (Treasury Notes); note morajo biti plačljive ali fiktivne v kovnem denarju in kadar so enkrat izmenjane, zamorejo se naknadno izdati. Dalje: "znesek denarja krožečega v zakladnih notah pa ne sme nikdar presegati zneska izdanega za nekovo in kovano srebro, kolikor se ga istočasno nahaja v zakladnici nakupljenega z omenjenimi notami." In dalje: "vladni zakladničar zamore rešene note izmenjati v zlati ali srebrni denar, kakor se mu že zdi umestno. Dva miliona unč nakupljenega srebra mora vlada vsak mesec skovati v srebrne dolarje in sicer do jednega leta, pozneje pa toliko, kolikor bo potrebno za izmenjavo zakladnih not kakor določa zakon." Resnično Sherman jo je zopet imenitno pogodil. Medtem ko je novi zakon na enem mestu določal, da so zakladne note izmenljive v srebru, glasil se je na drugem mestu, da vladni zakladničar lahko izplača note tudi v zlatu če hoče. Seveda, bankirji so se skrbeli, da je sedel v tajništvo zakladnice zanesljiv možak, kateri je vedno gledal, da so bile zakladne note izplačane v zlatem denarju. Zakladne note — kljub temu, da jih je Sherman krestil za pravovaljavni denar — bile so v resnici le nekada vada, s katerimi je vlada na eni strani polnila blagajno s srebrnom, a na drugi strani metala iz blagajne zlato, katero se je po umetno zasukanih ovinkih stekalo v privatne blagajne bankirjev. Cela igra je bila sledeča: ker vlada ni hotela zlepa razveljaviti srebra, bila je sedaj prisiljena pokupiti kar največ srebra, katerega je morala indirektno potem plačevati z zlatom; predno se je to

rej vlada zavedla, kaj in kako, imela je polno zakladnico srebra, a zlato je pa ginilo kakor rosa na solnce. To je naredil Sherman s svojim zakonom.

Občutne posledice novega zakona so se kmalu pokazale. Naval na zlato v zvezni zakladnici je bil vedno večji; in tako se je zgodilo, da je zlatna rezerva padla pod zakonito določeni minimalni znesek sto milionov. Seveda bankirji so to dobro znali in tedaj so v javnosti pokazali velik nemir in alarm, češ denarni kredit vlade leti v propast.

Nemir, velik nemir je rasel tudi med ljudstvom in je zopet zadobil politično obliko. Kakor se je ljudski protest in nezadovoljnost l. 1875 izražala v "Greenback Party", ko so denarni čarji uničevali zelenjake, tako je tudi to pot. vstala nova stranka proti uničevanju srebra. Nova stranka se je imenovala "Peoples Party" in je hitro naraščala. Razen tega so tudi farmerji, ki so najbolj občutili pomanjkanje denarja, ustanovili svojo stranko z imenom "Farmer's Alliance" (zveza farmerjev) in leta 1890 so izvolili več svojih kongresnikov.

V novembru l. 1892 so bile predsedniške volitve in glasoviti Cleveland je bil v drugič izvoljen predsednikom Zedinjenih Držav. Povrnil se je Cleveland v Belo Palačo, da izvrši, kar se mu ni posrečilo v prvem terminu pred štirimi leti. Sedaj se mu je posrečilo, toda le potem strašne panike in krize. Čim je Cleveland zasedel predsedniški stolec, začel je takoj ukazovati kongresu, da mora sprejeti njegov načrt glede razdenarjenja srebra, če ne — grozil je Cleveland — bo slabo za deželo. Kongres se ni gnil. Bankirji, ki so imeli predsednika na vrvi, so hitro naredili zadnji naskok na vladno zlato in brez malega izpraznili blagajno do dna. Kongres se še ni gnil. Tedaj je omahnil vedno zvesti (denarni kraljem) zvezni zakladničar in odrekel vsako nadaljno izmenjavanje bondev ali zakladnih not v zlatu; ponudil je srebro. S tem je bila potrpežljivost bankirjev pri kraju — in naenkrat kakor vihar z bliskom, gromom in točo prišla je panika leta 1893. Grožnja predsednika Clevelanda se je izpolnila do pičice. Banke so odrekle ves kredit, denar je ginil iz cirkulacije kot kafa in sledila je gospodarska kriza z nepopisno bedo za delavske mase. Tedaj šele je prišel čas za bankirje, da dobe svoj funt mesa. Cleveland je sklical izvanredno zasedanje kongresa in po treh mesecih pritiskanja in ravnanja je zbornica (30. oktobra 1893) preklela zakonske določbe v Shermanovem Aktu glede mesečnega nakupa srebra in določbo glede "svobodne kovnosti." Srebro je bilo ubito. Denarni trust je zmagal.

Ko so banke dobile, kar so zahtevale, vračal se je zopet kredit na gospodarske in industrialne razvaline dežele, ki jih je povzročila kriza. Ker je srebro izgubilo prejšnjo vrednost v prometu med vlado in bankami, rasla je vedno večja zahteva po zlatu. Zakladni tajnik je posegal vedno bolj globoko v blagajno in ko mu je bilo končno le preveč, je prosil kongres, da mu dovoli izdati nove bonde. Kongres ni dovolil. Zakladni tajnik je tedaj prišel na svojo pest trgovino z bondi in v januarju l. 1894 je prodal bondev za 50 milionov dolarjev z desetletnim jamstvom po 5%. Bonde so kupili večinoma bankirji v New Yorku. Ker je pa bilo le še premalo zlata v blagajni, je zakladničar osem mesecev pozneje prodal bondev za drugih 50 milionov in sicer topot po nižani ceni. Zlata še ni bilo dovolj. V januarju 1895 se je zakladničar udal bankirjem. Prvič in drugič je zakladničar prodal bonde potom javnega oglaševanja, tretjič je pa bila sklenjena tajna kupčija potom pogodbe med zakladničarjem in bančnim sindikatom na Wall Streetu. Sindikat je obljubil 3.500.000 unč zlata in sicer po 300.000 unč mesečno; polovica tega zlata mora priti iz Evrope. Dalje je sindikat svačeno obljubil, da bo "delal z vsemi močmi", da se prepreči večno dviganje zlata iz zveznega zaklada (!). Za obljubljeno zlato je pa sindikat dobil vladne bonde s 30letnim jamstvom in s 4% po 104,49. Komaj je pa bančni sindikat imel bonde v rokah, postavil jih je na trg in v par dneh je naredil — več milionov dobička. "Sindikat ni sklepal pogodb zato, da bi preskrbel vladno zlato, temveč za to, da je lahko kontroliral krožeči denar v Zedinjenih Državah." (Joseph French Johnson v svoji knjigi "Money and Currency"). Toda sindikat je hotel še več dobička iz te kupčije. Po pogodbi z vlado so morali bankirji importirati polovico obljubljenega zlata iz Evrope. Ker je pa bilo za bankirje bolj profitosno čim manj je zlata v vladni blagajni, znižali so s pomočjo evropskih bankirjev ceno zlata na tujezemskih trgih tako nizko, da se ga ni izplačalo eksportirati. To je trajalo več mesecev. Končno se je zakladničar vendarle naveličal čakati na obljube bankirjev in dal je četrtič bonde na trg in sicer zopet na svojo pest. Prodaj jih je s tridesetletnim jamstvom po 4% za \$100.000.000 po 111.1666. Sindikat se je jezil, toda pomagalo ni nič.

Pri predsedniških volitvah leta 1896 je bil Wm. J. Bryan kandidat demokratiške in populistične stranke. Populisti (Peoples Party) so se strijali s platformo demokratov in vsled tega niso postavili svojega kandidata. Bryanova volilna parola je bila: svobodna kovnost srebra in staro vrednostno razmerje 16 proti 1. Ako bi bili bankirji držali svoje prste proč, bil bi Bryan takrat izvoljen z veliko večino; toda denarni trust ni hotel tega dovoliti za nobeno ceno. Srebro je moralo doliti in denarni trust je "žrtvoval" \$16.500.000 za izvolitev republikanskega kandidata proti \$675.000, kolikor je stalo demokrate in populiste. Zmagala je večja močnja, izvoljen je bil republikanec in srebro je bilo zopet premagano.

(Dalje.)

Iz naselbin.

KONVENCIJA OHISKIH PRE-MOGARJEV.

(Poroča L. Glažer, Piney Fork, Ohio.)

(Konec.)

Pri drugodnevem zborovanju so došli brzojavni pozdravi: med drugimi tudi od mednarodnega predsednika White-a ter bivšega preda. Lewisa. Obama se odpošlje zahvala. — Na dnevnem redu je poročilo nadzornega odbora, kateri poroča o vestnem delovanju uradnikov. Posebno se je pohvalno izrazil o tajnik-blagajniku Savage-u, kateri na podlagi praktičnih metod jako točno vodi svoj posel. Ker se razni posebni odbori niso bili gotovi s poročilom, je bila seja zaključena ob pol enajsti uri dopoldne.

Nato smo se nekateri podali ogledat državno jetnišnico (velikanska zgradba na 14 akrih sveta, katero obdaja 27 čevljev visoko obzidje — ograja). Z zanimanjem sem opazoval moderne delavnice, v katerih delajo jetniki in to v korist državi, odkar so volile glasovali za odpravo "labor contract" v jetnišnici. Ogledali smo si veliki dve obednici, v katerih hkrati lahko obeduje pet tisoč oseb. Z napetimi očmi sem opazoval "restante", ko so zapuščali delavnice ter po sto mož skupaj korakali h kosilu pod nadzorstvom enega stražnika.

Da jih lažje nadzoruje, prisiljeni so tesno drug za drugim korakati. Žalosten prizor pa se je nam nudil, ko pride mimo nas ena stotinja samih invalidov: eden brez noge, drugi brez roke itd. Kaj neki so ti ljudje zakrivil v človeški družbi? — Nadalje smo si ogledali staro jetnišnico, kjer danes ni dovoljeno nobenega več zapreti, ker so celice iste preveč mrzle in vlažne. Videli smo tudi električni stol, na katerem je bilo do danes elektrocutiranih 41 oseb.

Moram priznati, da so nove celice moderno urejene ter snažne, dasi v resnici prav male. Po imenih jetnikov, ki so prilepljena na vrata, sem sodil, da je velika večina Amerikancev. Vseh skupaj jetnikov v državni jetnišnici je 1603; seveda večini več in večini manj. Ko smo zadostili naši radovednosti smo odšli s srčno željo, da bi nikdar ne bili kandidati za pozicijo v pisanem jopiču. Bo kateri misli, kaj sem se od stvari oddalil. Po mojem mnenju je ječa nekaka postaja na tiru delavskega gibanja; seveda revolver in "nož-kavserji" ne spadajo tu sem.

Tretji dan je konvencija nadaljevala brez posebnih zaključkov. Predloženih je bilo par resolucij tičečih se plačilne lestvice, katere je, kakor po drugod, še dokaj pomanjkljiva. Popoldne se je sprejela resolucija napredne vsebine, sicer ne tako radikalna, kot bi bilo želeli. Na podlagi te resolucije konvencija prizna, da vladajoči razred dela postave sebi v korist. Zato naj izobražujemo drug drugega do končnega cilja: plača, do katere smo opravičeni, namreč polno vrednost našega dela.

Na tej seji se je razpravljalo tudi o A. F. of L., s katero naj bi imeli ožji stik, kakor do sedaj. Naša organizacija pošlje na vsako njih konvencijo po sedem delegatov. Za zastopstvo plačujemo po 6 centov od člana na leto, kar pa precej lokalnih tajnikov zanemarija ter ne pošilja določene svote na pristojno mesto.

Ker je bil na tej seji navzoč tudi bivši mednarodni predsednik

T. L. Lewis, se je nam na željo delegacije predstavil ter čuda — v svojem dolgem govoru ni enkrat ob aplavzu, izvemski nazadnje ob koncu, kot je običajno. Priporočal je stare metode v vladanju organizacije, češ, da se je na teh zidal. Poveljeval je pionirje s prstom kazalo na par sivolasih delegatov. Omenil je tudi mlajše, češ, da se moramo poučiti, kako da je bila ta organizacija osredotočena. Pokazal je mržnje do štrajkov, povdarjajoč, da se zamorejo vse zahteve doseči diplomatskim potom. Dokazal je v svojem govoru, da je sovražnik modernih idej. Pod njegovim pokroviteljstvom izhaja list "Industrial-Index", v katerem pa so

kapitalisti bolj zainteresirani kot delavci. Pohvalno se moram izreči o senatorju Wm. Green-u, bivšemu predsedniku tega okraja rudarjev. Njegov govor bil je precej pomenljiv. Posebno njegov sarkastični nastop ter kretanja naredi na navzoče precejšen upliv. Omenil je, da se eden najljutejših bojev bide doli v West Virginiji za pripoznanje unije. Apokal je na delegacijo, da štrajkuječe podpiramo moralno kot finančno. Obljubil nam je zagotoviti več dobrih postav, kot odškodninski zakon in drugo.

Četrti dan zborovanja je odbor za resolucije predložil 42 resolucij, katere so bile vse sprejete. Nanašajo se na različne zahteve ohiskih premogarjev. Nato so se revidirale pravila. Ob petih zvečer je bila zaključena zadnja seja. Razšli smo se z zavestjo, da smo delovali v interesu organiziranega delavstva.

Konečno naj omenim: da Columbus je mesto, ki mu ga ni para. V njem se da polovico ceneje živeti kot v marsikaterem drugem mestu, posebno če vzamemo v primeru Pittsburgh. Pa. Njega lega se mi dopade: krog mesta se razprostira velika planjava z bogatimi farmerji. Slovence sem v velikem Columbovem mestu zastopil iskal, dasi sem se nadejal, da bo kakšen delegat, ker tukaj je precej Slovencev zaposlenih v premogarski industriji. Prihod njičem poročati o situaciji tukajšnjih in Pennsylvanjskih premogarjev, oziroma njih težkoče ter disciplino.

L. Glažer.

KONCERT PEVSKEGA DRUŠTVA "BLED" V FRANKLIN PA.

Letošnja predpustna sezona je za našo naselbino bila dokaj živahna. Mnogo ženitovanj in raznih veselje podpornih društev so nudile vsakemu obilo zabave, posebno ustreglo se je tistim, kateri se radi sučejo.

Najlepši in najimpozantnejša prireditve pa je bil gotovo koncert Slov. pev. in izobr. društva "Bled", kateri se je vršil v soboto, dne 1. febr. 1913. K temu koncertu so se prijavila tudi pevska društva "Planinski Raj" in "Harmonie" iz Johnstown-a k sodelovanju, ter naši vrli gledališki igralci diletantski odsek. Slov. izobr. dr. "Vihar" iz Dunlo, Pa. kateri so nam priredili igro "Trije tički" s krasnim uspehom.

Že ob 7.30 zvečer se je zbralo toliko občinstva, da je bila dvorana in druge sobe "Slov. izobr. doma" do zadnjega kotička zasedena. Veselični odbor je imel polne roke dela. Nestrpno pričakovani tamburaši so se konečno prikazali ter otvorili koncert s sokolsko koračnico, nakar so začela nastopati pevska društva pod vodstvom vrlega in navdušenega pevovodja g. Ig. Hude-ta. Pevske točke so bile lepo izvršene: zlasti pesmi: "Jaz bi rad ru-dečih rož" in "Josipina polka" s spremljevaljem lasovirja. Ljudstvo je burno aplavdiralo; peveci so želi javno pohvalo. Dasi je še malo časa g. Hude pevovodja dr. "Bleda", vendar se že sedaj pozna, da postane "Bled" v kratkem času zbor, kateremu ne bo kmalu para.

Soc. pev. zbor "Plan. Raj" je nastopil s dvema pesmama, kot prvi nastop tega zbora je bil častno rešen. Treba je upoštevati, da ta pevski zbor obstoji komaj mesec dni. V doglednem času je pričakovati najlepših uspehov od tega zbora.

Pev. dr. "Harmonie" ni nastopilo. Na uprašanje zakaj ne, so pojasnili, da so popolnoma iz tira. Imeli so sicer pevovodjo pred g. Hudetom, vendar uspehov ne morejo pokazati nobenih, (to bo de nekoliko žaljivo za nekaterne, vendar moj namen je poročati resnico.)

Igra "Trije tički" je nepričakovano dobro uspeła. Krčmar Jarm je igral zelo dobro. Špela, (gdč. Mary Zgone) je bila pravi tip mlade gospodinje na Slovenskem. Svojo ulogo je rešila brez vsakih opazk. Krojač urar in stari Piskrovez so igrali nad vse polno, zlasti piskrovez je izboljšal svoj nastop od zadnjji uprizorjene igre. Nadkrilil je samega

sebe, posebno se je pridobilo na tem, da je vsak igralec počel z govorom, da se je smeh med občinstvom polegel, nakar je nadaljeval svojo ulogo ter tako omogočil, da se je vse dobro razumelo. Sodniku (g. L. Baydek) je njegova uloga kot resnemu, mirnemu a strogemu značaju kot nalašč pristojala. Sodniški sluga je pa svojo ulogo rešil naravnost nepričakovano dobro. Orožnik, kot strogi mož postave je bil na svojem mestu; skratka: igra je dovedena lepo izpadla in igralci smejo biti ponosni na tako krasni uspeh. Ako upoštevamo temnost gled. odra v Slov. izobr. domu, moramo pa priznati, da bi na bolj pripravnem odru še boljše igrali. Priznati se jim mora, da bi delali čast tudi največjim slovenskim odrom v Ameriki.

Pozrtvalnost vaša in neupogljivi pogum za napredek in prosveto je tista dika, s katero si bode pridobili priznanje in pohvalo slov. ljudstva v Ameriki.

Po končanem uspehu je sledila prosta zabava in ples. Tamb. zbor "Gorska Vila" je sviral lepe poskočne komade, nešteto parov mladine je plesalo v rajskem snivu. Le prehitro je minil ta zlati čas, kajti točno ob dvanajstih uri je stražnik naznanil konec zabave in plesa, nakar se je zabava nadaljevala v posebnih sobah okrog miz, na katerih se je penil zlatorumeni ječmenove v neštetihi vrčkih itd.

Slov. pev. in izobr. dr. "Bled" je ponosno na to svojo prireditev, zlasti pa na udeležbo ogromne množice, katere je prihitela iz vseh krajev. Zastopane so bile še zlasti naselbine: Cambria, Garrett, Dunlo, Lloydell, South Fork Portage, Moxhom, Conemaugh itd., sploh vse slovenski živelj tega kraja. Kljub temu se pa še dobijo poturice, kateri oznanjajo v Newyorškem dnevniku, da je to društvo le malo znano! To društvo je eno izmed najbolj delavnih na glasbenem in kulturnem polju za Slovence v Ameriki. Ima tudi že dosti javnih nastopov, pri katerih so tudi drugi narodi občudovali lepoto-slovenske pesmi. Znano je celo v Pittsburghu, kjer se je leta 1910, 2. dec. udeležilo največjega kontesta pevskih društev v veliki in krasni Carnegie Hall pred 5000 poslušalec; tudi od tu je častno izšel. Da bo pa še bolj znano, bo de sedanjji pevovodja in z njim navdušeni pevci skrbeli, da vam zamašijo za vselej usta!

Na tem mestu ne bomo razkrivali publisti in bedarij, katere so izrodek človeka, ki se danes trka po prsih, da dela za svoj "mili" narod: vsakdo ga pozna. Obljubimo pa, da bomo za majniško izdajo "Proletarca" po našej skromni zmoglosti sestavili zgodovino in oris družabnega življenja Franklinskih Slovencev. Največ pa bomo posvetili "Bledu", kar bo najbolj zanimivega za javnost. Pojasnili bomo, kako si je isti individuv iz "ljudbezn do svojega naroda" pridržal in osvojil društveno blagajno (katero ima še danes v svojih rokah, kljub temu, da ni njegova), in vse društveno premoženje, a člane pa ven pometal: — to vse iz ljubezni, nota bene "za narod" itd. Kar bo dobrega, bomo pohvalili, kar pa slabega, in tega je toliko, da bode smrdelo do nebes, pa tudi — objavili, da na ta način javnost spozna svoje "častitljive" voditelje. Dotlej pa imajti ti poštenjakovi vseh poštenjakov priložnost prizadetim članom — pevecem iz leta 1910 povrniti škodo, katero si jim povzročil in dati jim zadoščenje za vse storjene krivice, katere si jim prizadajal. Ako hočeš, da ne zvejo širši krogi o tvojem delovanju za "mili" narod in za ubogo delavstvo!

Odgovor "Protestu" v 26. številki "Glas Naroda" pa naj bode gori označena veselica.

S soc. pozdravom:

Andrej Vidrih.

Draginja.

Detroit, Mich. — Draginja je tisto važno vprašanje v vsakdanjem življenju, katero ima rešiti vsaka družina in kakor tudi vsak posamezni človek. Nihče ne more reči, da je draginja nekaj takega, kar se ga ne tiče, kajti nihče ne more živeti brez jedi, obleke, stanovanja itd. Družna se danes

v splošnem jako malo briga, kako eden ali drugi posameznik, ali celo družine rešujejo ta problem dan za dnem, samo ta izvršujejo dolžnosti do družbe, dlje ne sega skrb družbe za posameznika, ne in posameznika. Le tu pa tam, ko odkrije plašč javnosti naravnost grozno mizerijo, v kateri žive cele družine in posamezniki, se naša družba gane na ino ter svedeno konstatira dejstvo, da je pač treba nekaj ukreniti, da se take za kulturo dvajsetega stoletja škandalozne razmere odpravijo. Toda konstatiranje obstoja žalostnih dejstev je navadno vse, kolikor stori naša kapitalistična buržuazna družba za izboljšanje bednega položaja velike večine delovnega proletariata. Včasih sega njena skrb za pet dlje in tedaj se prirede razkošne zabave, kojih čisti dobiček se ima porabiti za "pomoč". Ako pomislimo na obsežnost bede in na to pomoč, potem vemo, da pomeni tako izboljšanje kaplice v morje! Tu in tam je tudi običaj, da dobe reveži od dobrodelnih zavodov enkrat ali dvakrat na leto živili, da se dotični dan najedo do sitega. Valed tega se je iz ust naše javnosti kar cedila človekoljubnost, ko se govori o velikem delu naših dobrodelnih zavodov. Pri tem se pa nihče ne upraša, kako ti reveži prežive ostalih 364 dni v letu.

Da je družba kljub tem ostudnim ranam na svojem telesu ostala mirna, se ni prav nič čuditi, kajti v njej je prevladovalo mnenje, da morajo biti na svetu revni in bogati ljudje, da je bilo vedno tako in da bo tudi ostalo vedno tako. Toda s socializmom je mahoma padlo to naziranje. Socializem je pokazal človeško družbo v pravi luči, pokazal je, da je revščina med delavskimi masami nepotrebno zlo, ki se mora odpraviti. Revščina je samo posledica izkoriščanja delavcev od strani delodajalcev, ki jemljejo štiri petine tega, kar delavec zasluži dočim dobiva delavec le eno petino tistega, kar je njegovo delo vredno. Valed tega vlada na eni strani nepopisna revščina, na drugi pa nepopisno bogatstvo in razkošje.

Socializem pa je pokazal tudi pot, katere vodi do izboljšanja, do pravičnejše človeške družbe, v kateri bo vsakdo deležen popolne vrednosti svojega dela. Delavci spoznavajo v vedno večjem številu, da se jim godi nepopisna krivica in vedno hitreje se uresničuje rek: "Delavci vsega sveta združite se, izgubiti ne morete drugega kot verig, v katerih ste uklenjeni."

Fr. Oglar.

Protest proti Glasu Naroda.
Jackville, Kans. — Društvo sv. Barbare, postaja štev. 59, Jackville, je na svoji redni mesečni seji 12. januarja 1913, soglasno protestiralo proti skebskemu listu Glas Naroda kot glasilu društva sv. Barbare; obenem pa zahteva, da preneha biti omenjeni list glasilu naše organizacije ter da dobi ta posel kak drug list, najbo že kateri hoče, samo da je unijski ter da piše v smislu delavskih koristi ter pravega delavskega napredka, ne pa za koristi delavskih izkoriščevalcev — kapitalistov, kakor dela slovenski dnevnik v New Yorku, kateremu ni za drugo kot za vsemogočni dolar. Delavce mu je deveta briga. Da je to res tako, je razvidno iz pisanja tega lista v zadnjem času, ko je razredno zavedno slovenske delavce z vsakovrstnimi priimki blatili in sicer samo zato, ker so se javno izrazili, da protestirajo proti obstoječemu krivičnemu sistemu, ki edini je odgovoren za sedanji skrajno bedni položaj trpečih delavcev. Po mnenju G. N. paj bi slov. delavci kar njemu prepustili svoje zahteve in potrebe in on bo vse uredil. Ali pa bi imel ta list to nalogo v prvi vrsti? V koliko jo je izvršil? Pomagal nam je iz luči v mlako. Zato je čas, da skebskemu listu G. N. obrnemo hrbet za vselej.

Da pojasnimo zavzelo stališče, naj se omenimo, kaj nas je člane dr. sv. Barbare, postaja 59, privdlo, da protestirajo proti G. N. Vzrok je ta: Mi člani omenjenega društva, kakor tudi člani več drugih jednot in zvez, smo unijski delavci; list G. N. pa je skebski. Valed tega smo moralno vezani, da zavračamo vse, kar je

proti našim načelom. Ako bomo mi organizirani delavci podpirali skebski list, potem bomo se mi postali skebski z njim vred, in naš unionizem ni potem vreden nič! Dolžnost unijskega delavca je podpirati unionizem s tem, da kupuje v kolikor je največ mogoče samo unijske izdelke. Kdor tega ne stori, dasi bi lahko, ta naj se zaveda, čegavo vlogo igra. Toliko na znanje G. N. da se ne bo preveč jezil čez ta protest. Ako bi mi tega ne storili, potem bi bili proti pravilom U. M. W. of A. Ob tej priliki se obračamo s pozivom na glavni odbor, kakor tudi na vse postaje dr. sv. Barbare, da bi delovali vsi na to, da se sedanje glasilo G. N. kakor hitro mogoče zavre ter nadomesti s kakim drugim listom, ki je unijski in ki se bojuje za pravice delavskega razreda.

Društven pečat.

Jakob Baloh, predsednik.

Jakob Selak, tajnik.

And. Podlesnik, blagajnik.

BARBERTON, O. — 26. jan.

Ob zaključku starega leta 1912. se je na stotine pol papirja porotalo za preračunavanje ogromnega dobička, katerega so delavci kopičili 365 dni in 365 noči. Poleg tega se pa mora delavec zadovoljiti, da je vendar še živ in da mu ni požrešni kapitalistični sistem kosti polomil. To je letni dobiček delavca.

Od kar je pa bil sodrug Etbin Kristan v Zdr. državah, vidimo velikanski preobrat med našimi rojaki. Od vseh strani Zdr. držav čitamo dopise od na novo v naše vrste vstopilih sobojnikov, kateri so sprevideli, da je edino v socializmu moč, s katero zamoremo obračunati z našimi krvososi: Veliko je protestiranja proti G. N. Vprašali bi se, zakaj vendar to? Vsak zaveden delavec naj naredi, kakor sem jaz, pa bi bil že zdavnej iz povirja.

Dokler bo imel G. N. za seboj ljudi — naročnike, toliko časa se bo lahko norčeval iz delavcev in napadal njihove organizacije; toda, kadar zgubi tla pod seboj, tedaj bo ostal to, za kar hoče imeti druge. Ljudje, ki so si pomagali z delavskim denarjem in sedaj napadajo iste delavce, ker ne ti bojujejo za življenske pogoje, so podobni kukavici, ki se je izredila v tujem gnezdu, a za plačilo pometala svoje tovariše iz gnezda, ko je postala dovolj močna. Toda tu ne gre stvar tako gladko. Razredno zavedni delavci so spoznali ta sebična nagnenja ter se postavili po robu. Zaklicali so: do tu in nič dlje! Napovedali so sebičnosti brezobziren boj in tega se je nasprotnik ustrašil in zato rajše utihnil kot da doživi usodopoln poraz.

Dobijo se pa še rojaki, ki se izgovarjajo pri G. N. na starokrajške novice, na eno in drugo stvar! Vse lepo in prav; toda, kadar hoče kdo omejiti svobodo in napredek delavcev, tedaj morajo vsi neopravičeni izgovori izginiti. Delavstvo mora pred vsem varovati svoje lastne interese, zlasti tedaj kadar jih lahko varuje!

Delavce mora pred vsem gledati za svoj kruh, kar je naravno in jasno. In kadar je kruh v nevarnosti, tedaj se bo vsak najprej pobrigal za kruh in šele potem za kaj drugega. Ako torej delavce uvidi, da je kosček kruha, katerega mu dajejo kapitalisti vsak dan manjši in da čisto celo ne zadostuje, potem mora najprej gledati, kako si bo priboril od svojih izkoriščevalcev boljše življenje. Šele potem, ko bo dosegel to, bo svet dobil zanj vrednost in pravi pomen. Iz tega je razvidno, da se mora delavec najprej brigati za razmere, v katerih živi, in šele potem za iste drugod.

Kadar bodo delavci toliko izobraženi, da bodo znali ločiti svoje koristi od koristi svojih nasprotnikov, tedaj bo tudi za delavce nastopilo novo življenje. Do tega časa pa je dolžnost vsakega zavednega delavca, da gre na delo za socialistično propagando, na delo za socialistično časopisje, ki uči delavce razločevati njihove interese od protidelavskih interesov. "Proletarec" mora v vsako slovensko hišo v Ameriki!

V naši naselbini je zavladal mir. Spanje "pravičnega" se nadaljuje pod okriljem črne megle. Ves boj je nekam utihnil. Celo za Proletarčev kontest se ni nihče oglašil. Ker smo sicer brez za-

stopnika, se ponudim jaz zopet za zastopnika, pa naj velja kar hoče.

Dne 17. decembra 1911. se je bil ustanovil socialistični klub št. 66., spadajoč k J. S. Zvezi in sicer s 5 člani. Kakor navadno, je imel tudi ta klub vsepolno nasprotnikov; a smo šli preko njih naprej po začetni poti.

Dolžnost vsakega meznega sužnja je, da vstopi v naše vrste ter tako povsede našo zmago. Nihče naj se ne ozira, kaj poret "črni protivniki", kateri so začeli uidevati, da ni nekaj prav, zato so se začeli med seboj kavhati. Še malo časa potrpijo in vsi bodo prišli počasi za nami, eden za drugim, kar bo pomenjalo popolno zmago za nas.

Frank Levstik, tajnik kluba.

(Op. ured.: Dopis je došel nepozno za zadnjo številko, valed tega nismo priobčili poziva za sejo.)

Franklin, Cgh, Pa. — Ker so nekateri rojaki vsled svoje trgovine znani po imenu v sleherni slovenski naselbini v Ameriki, se jih med nami večkrat omenja in o njih govori. Ko se enkrat tako pogovarjamo, reče Mr. Pajk iz Conemaugh, Pa.: "Ja, fantje, tudi mi Slovenci imamo svojo 'črna roka' v New Yorku, ne samo Italijani." Vsi ga pogledamo začuden. On pa reče: "Kaj tako v me zijate? Resnica je! Hočete, da vam povem? Star je sledeča: Ko sem prišel drugič v Ameriko, sem šel obiskat v New Yorku tovariše mojega poklica. Takoj ko vstopim v njih šifkartaški glavni stan, začujem: 'O Žan! Halo Žan!' in tako dalje je grmele od vseh strani, tako da sem mislil, da so znoreli ali sem pa morda sam postal blazen. Ko se malo zavem, se pa spomnim svoje izvoljenke, katero jim takoj predstavim. Na povabilo, da naj se vsedemo, smo se takoj odzvali. Prične se takoj pogovor o raznih rečeh, kar se tiče 'biznesa'. V eni sapi so mi pripovedovali, kakšno veliko zmago so dosegli. 'Človeka, ki je grozil našemu 'biznisu', smo popolnoma vničili: prignali smo ga tako daleč, da je storil samomor — ni ga več med živimi. Pred nami se sedaj vse trese. Nikoli se ne bo nihče več drznil iti z nami v konkurenco. To je zmaga za nas, kaj Žan?' — Ker sem bil nekaj mesecev v starem kraju, nisem znal kaj se je izvršilo takega in tako znamenitega. Na moje vprašanje, kaj vse to pomeni, me začudeno pogledajo in vprašajo: 'Žan, kaj res nič ne veš? Tisti 'nihče' tam v Pittsburgu, Sehlander, kateri je skušal s svojim lističem 'Delavski prijatelj' in s prodajo šifkart škoditi našemu profitu in za kogar si se tudi ti tako zavzemal, je storil samomor — vstrelil se je. Z njegovim samomorom se je tudi končala konkurenca proti nam. Sedaj smo, zopet na trdnem; sami smo 'bossi' čez vse'. Ker sem bil v resnici dober prijatelj Mr. Sehlanderja, me je to, kar sem slišal zelo osupnilo. Ves potr uprašam, kako se je vse to izvršilo, kaj je bil pravzaprav povod samomoru? V pravem rokavnjaškem krotoku mi povedo, da so se poslužili taktike, ki je lastna samo 'črni roki' in izkoriščevalcem delavcev. 'Napadali smo ga na vsakovrstne načine, ga blatili in ertili. V javnosti smo ga pokazali kot največjega ničvrednega, sleparja in hinavca, kar jih je kdaj bilo med Slovenci. To je imelo svoj odmev: Ljudstvo mu ni več zaupalo, na list se ni hotel nihče več naročiti; naročniki, kar jih je bilo, so začeli list opuščati; denarja mu ni nihče več zaupal, podjetje smo mu popolnoma uničili, postal je pravi revež. Poostalo mu ni nič drugega kot vgti v roke kramp in lopato in iti delat v kakojamo. Ker je pa bil gentleman in kot se je iskalo, zelo domisljaj, si je raje vzel sam svoje življenje. S tem je končano za vedno. Mi smo tisti, ki smo ga prisilili, da je izvršil ta korak."

Ko slišim te krute sebične besede, sem bil ves potr. Rekel sem le: 'Ubogi Sehlander, prisiljen si bil storiti samomor. Škoda te je bilo: bil si dober človek. Imel sem te rad.' Takoj mi posežejo v besedo: 'Ni škoda! Kar je iskal, je našel; prav mu je. Kaj se je pa silil v naš šifkartaški in drugi biz-

nes! In vsi tisti, ki bodo vtikali svoje prste v naš biznes med Slovenci v Ameriki, bodo šli za Sehlanderjem'."

Tovariši delavci, ali morete dobiti gršo 'črna roka' kot je šifkartaška v New Yorku. Ti so toliko drzni, da so pripoznali umor rojaka Sehlanderja v Pittsburgu in z umorom grozijo onim, ki bi se drznili nasprotnosti njihovim sebičnim namenom.

S. N. P. J. se sicer ni vtikala v nobeden tak biznes ali kaj sličnega, a vsoeno so jo iz Cortlanda prav pe hajduško napadali. Vzrok je bil menda le ta, ker je postajala močna in radikalna; izrazila se je proti skebskim izdelkom in proti delavskemu izkoriščanju, to jih je pa močno bolelo. Videli so, kako hitro se širi, koliko podružnic ima in kako hitro se širi razredna zavednost med njenim članstvom. To je bilo preveč za njih nazadnjaške buče. Dobili so še nekeje par 'fino' študiranih oseb in takoj se je začelo bombardiranje in grmenje na S. N. P. J. in zavedne delavce.

Napadaleci so si bili popolnoma svesti zmage, to tem bolj, ker se jim je pridružil tudi neki list v Clevelandu, kateremu se je zdel napredni duh pri S. N. P. J. in konzumna organizacija v Clevelandu zoperna. Boj je bil sicer kratek ali tem hušji, srditejši. 'Črna roka' je grozila brez uspeha. Zavedno delavstvo se ni dalo zapeljati. Nasprotno: kar naenkrat je vstalo in se pokazalo v svoji veliki moči ter zaupilo 'črni roki': Vstran ostudna roka od naših delavskih organizacij, drugače bodete okusili našo veliko moč, o kateri nimate niti pojma, kako silna je. To je koristilo. 'Črna roka' se je odstranila in se skрила v kot, kjer bo čakala do prve prilike, da izvrši zopet ponovni napad na zavedno delavstvo.

Tovariši delavci, bodite pripravljeni!

F. Pavlovič.

MILWAUKEE, WIS. — V resnici je težak boj, ki ga bide delavstvo. Toda bide ga uspešno. Da bide ga z vidnim uspehom, v svesti si, da mora tudi zmagati. In zmagalo bo gotovo, prej ali slej. Vem, da se marsikateri izmed nas upraša: Ali bode kmalu, ali ne, in kdaj bo napočil dan popolne zmage proletariata. — dan, ko bo-

(Nadaljevanje na zadnji strani.)

Naročite si knjigo:
Cvetke iz papeževnega vrta
OD
A. H. Skubic,
2740 So. Clifton Park A., Chicago
STANE 50c.

Ali socializem razdira dom? Ta knjiga vam pove kdo razdira dom.

Papež ali Kristus
Posviliamo duhovnike in katoličane, da zaničkajo fakto, ki so v tej knjigi, v kateri dokazujemo, da je rimsko-katoliška cerkev nekrščanska. — Vsaka stran posebej odpira oči.
224 strani. Cena 25c s poštnino, 5 za \$1
Vsak, možki ali ženska, zainteresan v ameriških institucijah in v svobodi, bi moral naročiti več komadov te knjige in jo razširiti med prijatelji in znanci.
AMERICAN LIBERTY PUB. CO.,
Dept. 149. Box 814. Chicago, Ill.

I. STRAUB
URAR
1010 W. 18th St. Chicago, Ill.
Ima večje nalogo ur, veriše, protosov in drugih dragotin. Izvršuje vsakovrstna popravila v tej stroki v zelo niski ceni.
CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
St. sobe 1009
133 E. WASHINGTON STREET,
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

JOS. A. FISHER
Buffet
Ima za razpolago vsakovrstne pive, vina, smedke, i. t. d.
Invrstni prostor za okrepčilo.
3700 W. 26th St., Chicago, Ill.
Tel. Lawdale 1761

ADVERTISEMENT

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM

Kasparjeve Državne Banke

je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanске črte (linije). Šifkarte prodajamo po kompanijskih cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.

Kaspar Državna Banka kupuje in prodaja in zamenjuje denar vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K\$ \$1, brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — Slovenci postreženi v slovenskem jeziku. — Banka ima \$5,318,821.66 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO ILLINOIS

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.
"BALKAN"
KAVARNA - RESTAURACIJA
IN POOL TABLE
M. Poldrugac 1816 So. Centre Ave.

Popolna razprodaja
Naša popolna razprodaja se je začela. Veliko znižanje na vsem zimskem blagu, kot obleke, suknje, klobuke, kape, itd., za mladeniče in odraslene moške.
Imamo najboljše obleke trdke: Cluett, Monarch, Intersta and Wilson Bros., ter srajce in spodnje obleke in klobuke trdke "Stenson".
KOTRBA BRATJE
S. W. Cor. 26th St. & Millard Ave.
Tel. Lawndale 3682. Obleke po meri.

Ameriška Državna Banka
1825-1827 Blue Island Avenue
vogar Loomis ulice
Chicago.
VLOŽENA GLAVNICA \$1,500,000.00
AMERICAN STATE BANK
JAN KAREL, PREDSEDNIK. J. F. ŠTEPINA, BLAGAJNIK.
Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" šifkarskih bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi uloge poštne hranilnice Zdr. držav. Zvršuje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 dopoldne do 5:30 popoldne; v soboto je banka odprta do 9 ure zvečer; v nedeljo od 9 ure dopoldne do 12 ure popoldne. Denar vložen v našo banko nosi tri procenta. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkanomo.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni.

Telefon: Monroe 3447.
H. SCHWARTZ
ima popolno zalogo trpečnih oblek in druge moške oprave: klobuke, kape, čevlje ter vsakovrstne kufre.
164-166 N. Halsted St., Chicago, Ill.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pop. od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago živi belniki naj pišejo slovensko.

POZORI SLOVENCII POZORI
SALOON
s modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčkih in buteljnah in druge raznovrstne pijače ter najkakovostnejša hrana.
Vam Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1406

H. COOPER
trgovec s živili na drobno in debelo. Popolna zaloga sadja in zelenjave. Dobro in sveže jestvine na zapadni strani.
3744 W. 26th St., Chicago, Ill.
Narečila razpisljamo na vse strani mesta. — Telefon Lawndale 762.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Ureduje od 8-11 predpoldne in od 6-9 zvečer.
1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta. Ugovor po dopisu. Pri spremembi številke in vsebine naročnik plača dodatno.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by South Slavic Workers' Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovence organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year. Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS): "PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

ODKOD IZVIRA ČLOVEK?

Ameriški znanstveniki odgovarjajo: iz nižjih živalskih form.

Nazadnjaki razne baže že od nekdaj pikajo socialiste, češ da so zlodigavci kakšni "zločini", ker verujejo, da človek izvira iz opice. Med bolj kulturnimi narodi se tudi največji nazadnjak ne upa več smešiti s tem nikogar, kajti sam ostane smešen. Le med Slovenci in podobnimi kulturno zaostalimi narodi je še mogoče, da čivka v javnosti kakšen Sojar in zbija neslane šale iz evolucijske teorije, katera je že davno priznana stvar. Socialisti gotovo verujemo v evolucijo (razvoj), ker kot dosledni naprednjaki živimo z duhom XX. stoletja, ne pa v srednjeveškem duhu, dasiravno stvar o razvoju človeka ne spada v naš politični in gospodarski program.

Ravno zadnji teden so čikaški listi objavili mnenja trinajstih najznamenitejših ameriških učenjakov glede evolucije. Ravatelj čikaške univerze, Shailer Mathews, kateri se še drži biblijskih nazorov in izdaja revijo "The Biblical World", je pred kratkim pisano vprašal vse znamenitejše učenjake, ki so na glasu kot strokovnjaki ene ali druge znanstvene profesije, dali verujejo v evolucijo in kaj mislijo o nji. Do sedaj je dobil trinajst odgovorov in sicer od sledečih znanstvenikov:

William Patten, profesor biologije in zoologije na Dartmouth učilišču; Jacques Loeb iz Rockefellerjevega zavoda za zdravilsko raziskavanje v New Yorku; Henry F. Osborn, predsednik "American Museum of Natural History" v New Yorku; Ray Moulton, profesor astronomije na čikaški univerzi; T. P. Mall, profesor anatomije na John Hopkins Medical učilišču; S. W. Williston, profesor paleontologije na čikaški univerzi; E. G. Conklin, profesor biologije na Princeton univerzi; John M. Coulter, profesor botanike na čikaški univerzi; C. M. Child, profesor zoologije na čikaški univerzi; Frank R. Lillie, profesor embriologije na čikaški univerzi; Charles B. Davenport, iz "Department of Experiment Evolution, Carnegie Institute" v Washingtonu, D. C.

Vsi ti učenjaki so se soglasno izjavili, da Darwinova razvojna teorija je že davno rešena stvar in da edino vprašanje, s katerim se znanstveni svet danes še bavi, je, kako evolucija deluje. Vsi se strinjajo s tem, da je človek nastal iz jedne same celice — nazvane "protoplazma" — in da se je tekom milijon in milijon let razvijal potom nebrojnih živalskih form in končno potom antropoidnih opic do svoje današnje oblike. Toda razvoja še ni konec; človek se razvija naprej in kdo ve, kakšno obliko bo zavzel bodoči človek čez milijon in milijon let, ki pridejo. — Najkrajši in najzanimivejši odgovor je dal Charles B. Davenport: "Na Vaše vprašanje lahko odgovorim z enim samim stavkom: jaz ne poznam moderne izobraženega človeka, kateri bi ne priznal evolucije."

Profesor Mathews je bil seveda skopo presenečen vlad teh odgovorov in v svoji reviji "The Biblical World" piše, da bodo morali krščanski faktorji spremeniti biblijo v soglasju Darwinove teorije in sicer čimprej, tembolje.

Torej, tako pravijo ameriški u-

čenjaki, ki niso socialisti! Ako hoče "Amerikanski Slovence" še v nadalje spuščati razvojno teorijo, naj svoje neslane šale v bodoče naslovi na imena omejenih profesorjev.

ETIKA IN SOCIALIZEM.

Kdor išče v socializmu edino le vprašanje dobrega zasužnja in osenčnega delavstva, mu seveda ne prizna pravice preiskavati, kaj je dobro in zlo ter stikati po virih človeškega ravnanja in človeške volje. Toda naj se to zdi marsikomu čudno, vendar je resnica, da materializem, odnosno ekonomizem ni prvo vprašanje socialističnega razmišljanja in raziskavanja. Prvotno vprašanje socializma je sorodno onemu utilitastične etike v najplemenitejši obliki: Kako dosežemo najvišjo srečo človeštva? Še le spoznanje, da so gospodarske razmere podlaga, na kateri se dviga vsa stvarba socialnega življenja in da sedanje socialne uredbe ne morejo služiti in ne služijo splošni sreči, temveč jo ovirajo in uničujejo, poraja zahtevo, da se morajo predlagati gospodarske razmere in tako napraviti podlaga, na kateri si človeštvo lahko sežida stavbo popolnejše sreče. Po tem spoznanju se loti socializem svoje naloge: Priporiti delavstvu tako moč, da bo lahko uresničilo nov socialen red.

V zmislu socializma je vsaka etika plod svojega časa in njegovih razmer. Kar se je včeraj smatralo za dobro, je danes lahko zlo — in narobe. Kulturna zgodovina daje za to neštete primere. V očeh starih Rimljanov so bili Slovani etično manj vredni, ker je pri njih član družine "kradel", da je obdaroval gosta; Slovanom, ki takrat še niso poznali privatne lastnine, se je pa zdelo povsem naravno in prav, če je posameznik vzel del skupne lastnine, da je počastil gosta. Etika sedanjega civiliziranega sveta, sloneča na krščanstvu, obsoja umor. Vendar sodobna etika dovoljuje in celo slavi vojno, ki je organizirana moritev. Usmrtitev človeka v dvoboju je po mnenju "viteških" krogov v nekaterih slučajih nujna zahteva časti. Krasti je nečastno; izrabiti gospodarsko odvisnost siromašnega ljudstva in nakupiti sadove njegovega dela v svojih blaginjah, je lepo in poveča ugled izkoriščevalca.

V dobi, ko je zakon razvoja priznan v vsakem področju, je mnenje, da sloni etika na večnih, nespremenljivih zakonih, smešno. Kakor vse, tako se menja in razvija tudi etika. Če se umakne socializmu sedanji gospodarski in socialni red, mora nastati tudi etična praznina, katero pa takoj izpolni nova etika.

Vprašanje je le, če je dovolj razlogov, braniti sedanjo in ovirati novo etiko. Nasprotniki socialne demokracije trdijo, da bi socializem pahnil družbo in človeka v nižave, v katerih izgine vse, kar je etičnega in moralnega. Nasprotniki si v ta namen izbirajo izmed mnogostevnih etičnih teorij tisto, ki najbolj služi njihovim željam, pa mislijo, da je tedaj vse opravljeno. Toda dokler ni sredstva, s katerim bi se moglo avtoritativno izpodbiti vsako nasprotno mnenje o vprašanju etike, visi tudi obsodba duševnosti socializma v zraku in se sme smatrati za taktičen pripomoček v boju konservativcev zoper socializem, ki nima večje vrednosti, kakor trditve katoličana, da poseduje edino resnico in da so vsi nekato-ličani prokleti.

Sedanjo etiko bi radi ohranili, ker bi radi obvarovali sedanje družabne razmere. Socializem pa hoče spremeniti socialni red, pred vsem njega gospodarsko podlago in prepušča mirne duše bodočemu razvoju nove etične zakone, ki vzklijejo iz preoranih tal. Vsekakor pa ima socializem pravico, izreči prepričanje, da pospeši njegova družba tudi razvoj etike, da prinese s seboj boljše etiko, kakor je sedanja. Da — šele socializem napravi podlago, na kateri bo morda mogoča enotna etika. Sedaj imamo tolko različnih moralnih zakonov, kolikor družabnih razredov in še v vsakem razredu različne variacije in nianse. Do so nazoru o dobrem in zlem odvisni od materialnih razmer živ-

ljenja, je dokazano; a tudi pri krojenju so navadno materialnim ciljem in potrebam. Kapitalistična družba je ustvarila fanteze po poklihu, katerim se zdi njih rokoletstvo po vsem enako z vsakim drugim. Na neki anketi na Dunaju je poročal policijski funkcionar, da se prostitutke večinoma niče ne zavedajo nizkotnosti svoje obrti. A spekulanti ki izjeme milijone iz siromašnih ljudi in jih morda do zadnjega vinarja požene v veter, je prepričan, da je imel smolo, ne pa, da je delal krivico.

Najboljši dokaz za odvisnost etike od socialnih, pred vsem gospodarskih razmer, pa daje veličansko protislovje med veljavno teoretično in med dejansko praktično etiko. Po imenu je moralna našega časa krščanska, a ni ga krščanskega načela, ki ne bi ga krščanska družba teptala in zatajevala. Krščanska teorija je asketična: Odreči se temu svetu; ne zbiraš zakladov, ki jih žro rja in moli. Kapitalistična družba hlepi po užitku in krščanska cerkev sama zbira zaklade, ki so "od tega sveta". "Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe", je temeljni nauk krščanstva; orisori se pri svojem bližnjem, kolikor le moreš, je vodilna teža kapitalistične špekulacije in skoraj neizogiben zakon v našem družabnem življenju.

Če hoče socializem spremeniti gospodarske razmere, je torej gotovo, da se morajo s tem predlagati tudi etični nazori in zakoni. A če ni sploh absurdno govoriti o dobri in slabi etiki, je vsekakor neizogibno trditi, da etika socializma slabša od sedanje. Gotovo je, da pride še le s socialističnim družabnim redom etična teorija v soglasje z etično prakso. Če bo človeku obstanek tako zagotovljen, da ga noben slučaj ne bo mogel prisiliti na tatvino, tedaj bo lahko veljalo, da je krasti grdo in zlo. Če bo vsakdo lahko živel od svojega dela, se bo vsako izkoriščanje bližnjega, lahko stigmatiziralo. In če izginejo ekonomski povodi za vojne med narodi, tedaj ne bo zakon "Ne ubijaj" samo zapisan, temveč bo dosegel tudi praktično veljavo. V socializmu je kal nove etike; etika socialistične družbe ne bo na zadovnje, temveč napredek. Socialistični človek bo na vsak način boljše človek od sedanjega, že zato, ker bo v boljših razmerah lahko boljše. — Zarja.

Važno priznanje socialdemokraciji.

Profesor Rade piše v "Christliche Welt" o mirovnem kongresu socialne demokracije v Bazileji sledeče: "Ono demonstracijo bi bila morala uprizoriti krščanska cerkev, ako bi ne bile razmere v njej take, kakršne so. Če bi namreč imeli krščansko cerkev, organizirano krščanstvo... V nekaterih krogih je vsaka stvar že obveljavo, če se zanjo zavzame socialna demokracija. Ker so ti krogi tudi največkrat vladajoči, zato imajo državne škodo. Zlasti pri nas; koliko vidikov za politično življenje bi lahko našli pri socialni demokraciji. Z vsi mirnostjo bi se lahko učili tudi od socialnih demokratov in jemali od njih to, kar je dobrega, pa naj bo v kakršnikoli obliki in zvezi. Ako se zato odločijo juristi in vladarji tako težko, tedaj naj bi se storili kristjani brez vseh pomislekov. Mednarodnemu socialističnemu kongresu so v Bazileji odprli katedralo in duhovništvo vsega mesta se je udeleževalo razprav. Meni se zdi to kakor častna rešitev za cerkev, čeprav zelo ponižna. V Nemčiji so že vse pridige izdelane za slučaj mobilizacije in iz vseh prižnic bi se slišale enake besede. Principiolo, versko so že oboroženi za vojno. Spokorne in prošnje molitve, ki bi bile povsod ob izbruhu vojne, so že pri cerkvenih regimentih pripravljene in odlok zanje bi bil tako točno izdan kakor povelje za mobilizacijo. Medtem pa se plazi prošnja za mir čisto tiho v splošnih cerkvenih molitvah in le semintje slišimo posameznega župnika, da v svojih pridigah narahlo opominja za mir. Ali kristjani v našem času ne smejo prepustiti vsi skrb za mir socialnim demokratom. Tako lahko naj se ne odrekajo prvenstvu. Ako oficirji v takih časih brusijo svoje meče, tedaj je to njihova dolžnost. — Kristjani pa bi morali v takih časih resno govoriti o

miru in zanj delovati ali pa naj se sramujejo pred socialistnimi demokratami... ravno tako kakor so socialno demokratske stranke vseh dežel pravočasno vstale in se ustavile frivolni vojni, prav tako bi bile morale napraviti krščanske organizacije po različnih deželah. Seveda, če bi bilo vse tako, kakor bi moralo biti!"

SE EN NASPROTNIK.

Pod tem naslovom je znani starokrajski sodrug Abditus napisal članek o velikem socialnem zlu alkohola, o njegovem neizmerno škodljivem vplivu na telesni in duševni organizem človeka, valed česar se mora zavedno delavstvo že iz svojega načelnega stališča boriti proti alkoholizmu kot kapitalistični instituciji, proti uživanju, ne pa proti pijanemu. Članek je sicer pisan za starokrajске razmere, a velja v polnem obsegu tudi za Ameriko, kjer igra alkohol še važnejšo vlogo.

Abditus piše: Moderni proletariati sreča skoraj pri vsakem koraku kakšnega novega sovražnika, kako novo ustanovo stare družbe. Proletariati razrednega naziranja ima jasno začrtano pot, katera se zreali ravno v njegovem razrednem naziranju. To naziranje se koristi proletariata. Koristi nove, bodoče družbe so namreč tudi koristi proletariata in obratno.

Iz tega enotnega naziranja so vsklila malone vsa dejanja modernega proizvajalca in kdor priznava to temeljno razredno naziranje, priznava tudi razredni boj in z njim tudi današnjo enotno taktiko socialistov: Ta logika je zelena.

Če je proletariati nastopil za svobodno šolo — je storil to zaradi svojega razrednega naziranja, to je zaradi svoje koristi; če je socialistični proletariati v prvih vrstah bojevnikov za popularizacijo je vede in znanosti in eden prvih nosilcev svetovnega naziranja — to je zaradi svojih koristi, zaradi svojega razrednega naziranja. Ne rečem, da je egoizem edini pogoj in pogoj vsemu proletarskemu delu, ali najmočnejši je. Ta egoizem je namreč najmočnejši, ša sila napredka posameznika. Čemu bi torej tajili, kar obstoji in o čemur se lahko prepričamo vsako minuto? Če stara družba izvaja iz egoizma rop in nasilje, izvaja proletariati kot nositelj nove družbe, bodoče kulture iz egoizma svobodo in ljubezen in bratstvo.

Egoizem stare družbe je neorganiziran, novi egoizem pa se potom spolnostne organizacije človeške družbe plodonosno naloži in za posameznika i za družbo.

Iz tega vedno naraščajočega egoizma, ki temelji na razrednem naziranju, pa prihajajo tudi vedno novi nasprotniki. In ko človek misli, da je prišel že do konca, do vrha, od koder ni nobene poti več naprej, kjer sejenja vsak napredek, se pojavi nov sovražnik, nasprotnik in boj se prične znova.

Eden takih momentov je bil v zadnji polovici XIX. stoletja pričetek boja proti alkoholizmu. Ko je proletariati prišel v svojem razvoju na gotovo višino, kjer se je njegov svetovni razredni nazor razširil, je zagledal med svojimi pomožnimi nasprotniki tudi — alkoholizem. Dolgo je taval po temi in ni videl demona, ki je kruto mesaril posebno med njim, proletariatom. Ko ga je zagledal, se je pričel boj, obenem pomnožen boj proti kapitalistični družbi.

Danes ni treba več dokazovati, da je čezurno uživanje pijače, škodljivo i telesu i duhu. Kdor je videl prihajati na vojaške nabore nekdanj korenjaške kmetijske fante, se je lahko prepričal o tem. Majhni, suhi, blede — znaki preglednega, pretežavnega fizičnega dela — in čezurno uživanje žganja. Mestni ljudje, živeči v prahu in dimu, zaduhlih stanovanjih, prašnih delavnicah, vedno sklonjeni in pitani s slabo hrano, — kdo se bo čutil, da so slabotni in blede in jetični? In vendar koliko jih je med njimi, ki bi ne bili to, kar so postali, če bi se znali boriti proti neumernemu čezurnemu uživanju alkoholnih pijač.

Glavno pa, kar izvaja proti alkoholizmu, so nasledki čezurnega uživanja opojnih pijač. Pogledjmo v sodno dvorano: Kmetijski fante so se sporekli, stopli, ubili kakšnega svojega tovariša ali saj težko ranili, pohabili. Zakaj so to storili? Sami vam

odgovore, da so bili pijani od žganja itd. Nasledki so, da enega poneso v mrtvašnico, ali bolnišnico, druge pa v ječo. Pomislimo sedaj, koliko takih slučajev se dogaja vsak dan na svetu. Vzemimo, da sta pri vsakem slučaju samo dva, ki sta odtegnjena produkciji in koristnemu delu. V sto slučajih je štiristo rok manj v proizvodnji. Če pristajem k temu se razne sodne stroške, trpljenje in pokvarjenost po ječah, žalost po rodbinah, solze matere ubitega sina, zaprtiga sina... koliko gorja!

Poglejmo delavca! Koliko jih je, ki se redno opijajo, se potem valjajo po jarkih, razbijajo svojo borno opravilo po svojih slabih stanovanjih, uničujejo, trgajo svojo obleko, katero so si težko priušili, prigarali! Ko so trezni, se kešajo vsega tega, kesajo se tudi, da so v pijanosti prepevali svojo ženo, deca, napravljali sramoto celi družini, a moči nimajo reči: Ne bom več tak, ne bom več žival! Vprašaj jih, zakaj delajo tako, zakaj se redno nalivajo s polivko, s hudičevno vodo — žganjem in ne bodo ti vedeli odgovoriti.

Spominjam se na neki tak slučaj. Mož se je redno ob sobotah, ko je prejel svoj tedenski zaslužek nalil z žganjem, potem razbijal doma kakor besen, kar mu je prišlo pod roke, in nemnogokrat zapodil v zimi celi družino ponoči iz hiše, da so morali iskati stanovanja drugje. Ta mož je bil sicer dober človek in njegova žena mi je pravila, da je bil dober soprog in oče dokler ni začel piti žganja. Prašam torej tega moža nekoč, zakaj se do nezvesti opija. Pravi mi: Veste gospod, človek pozabi na vse križe in težave in se vsaj za par ur odtegne temu žalostnemu življenju. — Pijanec je končal v blaznici!

To je vendar čudno. Opija se, da pozabi na revščino, kakor da potem ni še huješe. Ne misli, da je njegova revščina še večja, da je žalostno življenje še žalostnejše, kolikor bolj ga dobiva v kremplje demon alkohol. In gorje mu, če ni spregledal o pravem času in ni imel toliko moči, da je zmagal samega sebe in se prepričal. Je, če, strašna bolezen, zgodnja smrt in kletev otrok ob njegovem grobu, kateri je dal slabo in kratko življenje. 1. odstotek otroških življenj reši medicinska veda, alkoholizem staršev jih pa 100 odstotkov ubije.

Zopet drugi zavživajo alkohol zaradi telesne slabosti, odnosno moči. Velik del delavstva je še da mes v veri, da opojna pijača da človeku moč, odnosno mu je okrepilo, pomnoži. To naziranje sem srečal že nešteto krat, posebno med delavci z napornim fizičnim delom, med težaki, hlapci, zidarji, tesarji, rudarji.

Danes je že veda dokazala, da je to naziranje ničevno. Vžitek alkohola človekovo moč vedno manjša, omejuje. Če pogledate izpita človeka, vidite, da je fizično čisto oslabil. Pač pa je res, da življenje opojnih pijač ustvarja fantazijo in jo pomnožuje. Navaden človek potem misli, da je ta fantazija moč, kar pa nikakor ni res. Umetniki pač delajo mnogokrat s fantazijo in zato jim služi dostikrat opojna pijača. Nasprotno pa delavcu, ki dela z razumom ali pa s fizično močjo, alkohol le škoduje.

Alkoholizem je ravno tako del kapitalistiške družbe, kakor militarizem, prostitucija itd. Zato se za boj proti alkoholizmu more ogrevati le oni, ki mrzi današnji sestav družbe, le oni, ki vidi v tem sestavu nepopolnost. Če se malec ozremo v življenje vidimo, da se takozvani "boljši krogi" inteligenca, ki potrebuje morale ravnotako, kakor ljudstvo kruha, opija in nativa z najboljšimi žganji in nežganimi pijačami. Ljudstvo zato pravi, če se visoki gospodje opivajo, zakaj bi se pa mi ne?

Od tod ona velika reka onemoglosti in popolne moralne pokvarjenosti.

Od čezurnega uživanja degenirani nositelji današnjega sistema so ravno oni živeli, proti kateremu je naperjeno razredno naziranje proletariata.

Če postane ta zavest, razredno naziranje vsega, ljudstvo ne bo več sledilo zgledu moralno propadle buržoazije. Boj proletariata proti alkoholizmu mora biti načelen. Proletariati ne sme svojega načelnega boja nikdar zatajiti. Če

se bojuje proti monarhiji, se bojuje proti nji, kakor je tako lepo dokazal Bebel, kot proti gotovi instituciji razvoja in obsoja zato tudi atentate na suverene, ki ne morejo zato, da so se slučajno rodili kot knezi; če se proletariati bojuje proti klerikalizmu, se bojuje proti njegovemu sistemu, proti njegovemu svetovnemu naziranju, ne proti posameznim duhovnikom in če se končno bojuje proletariati proti alkoholu, se bojuje proti celi njegovi instituciji, proti njegovi izdelavi, prodaji, proti uživanju, ne pa proti pijanemu kot osebi.

Zato pa mora ta boj biti organiziran, uspešno ga more voditi proletariati; ogibajte se z društvom in organizacijami gostiln, pred čemur so svarili že stari častniki, zakaj s tem le pospešujete pijanje in uconablajte organizacijo.

Priprejajte predavanja o škodljivosti alkoholizma, zakaj vedite, da je alkoholizem del kapitalistiške sestave današnje družbe in da ta kot organizacija noče in tudi ne more nastopiti proti alkoholizmu, ker bi s tem nastopila sama proti sebi. Vsakemu posameznemu se mora dati toliko samozavedne moralne moči, da se bo vzdržal in premagal svoje strasti v imenu svojega egoizma in vseh drugih.

Da je alkoholizem res nujna ustanova današnje kulture, to vidimo vsak dan na najeklatantnejši pri takozvani kolonialni politiki Evropskih držav. Žganje je bilo ono orožje, s katerim je uničil moderni kapitalizem cele narode po Ameriki, Avstraliji, Aziji, Afriki ter si tako na dobičkanosen način osvojil zemljo in zaklade prvotnega prebivalstva. Naravnost uničevalne so številke, ki govorijo o hitrem izumiranju nekulturnih plemen in narodov vlad preobilnega uživanja žganja. Prav je torej imel nemški socialistični poslanec Singer, ki je rekel na nekem stankarskem zboru: V eni-roki križ, v drugi steklenico žganja — tako se razširja evropska kultura.

Taka evropska kultura pa se razširja tudi po Evropi, med nami, vsak dan, vsako uro.

Ne morem si kaj, da ne bi navedel jako značilnega primera. Ne davno sem se sprehajal s prijateljem po ljubljanski okolici. Ko greva skozi neko precež raztrgan vas — me opozori prijatelj na neko hišo. Nad vežjo te hiše je bilo namreč razprto pisano: "Hvaljen bodi Jezus Kristus," poleg tega napis na je visela tudi rumenkasta tablica z napisom: "Žganjarna." Človek bi se smejal, da ni stvar tako grozno žalostna.

In ta demon se razširja in raste vedno bolj; vedno večje in večje so njegove žrtve, vedno silnejša je reka alkoholističnega pogubljenja, brez solnce in svetlobe.

Revolucionirajmo sami sebe, uprimo se temu valu, ki grozi s poginom. Ne rečem, da naj se vsako popolnoma vzdrži pijače; to vedno niti mogoče ni, dasi je cilj protialkoholističnega gibanja popolna zdržba od opojnih pijač, — a omejimo čezurno uživanje, živalsko nagnjenje do pijače, opojne pijače, prestanimo enkrat v tem slučaju biti "človek brez razuma."

Dr. Adler pripoveduje v predgovoru brošure švicarskega socialista Langeja proti alkoholizmu, da je bil svoje čase navajen spiti vsak večer ko je prišel truden in upchan od političnega dela domov, vsaj en kozarec piva: mislil je, da mu to da novo moč, odnosno mu jo pokrepa, in navadil se je tega tako, da je moral spiti svojo mero. Danes pije zvečer vodo in pravi, da mu ravno toliko zaleže, kot svoje dni pivo, katerega nič ne pogreša.

Vsak naj prične pri sebi. Tako bo pot za nami vedno širja in vedno silnejši bo odpor proti temu človekovemu sovražniku — obenem socialističnemu nasprotniku.

Ne preziraj svojega tovariša delavca, kateri še nič ne ve o socializmu in se ti morda posmehuje. Pomisli nase, kako si ti enkrat sodil o socializmu. Podučil ga in, ako te neče poslušati, čakaj. Čas ga bo spremenil.

Zločini jeklarskega trusta.

(Nadaljevanje s prve strani.)

beljeno je orodje, vsak predmet, kar pride pod roko — pravi inferno — pekli!

In poleg tega večni strah, večna nevarnost. Smrt se reži iz vsakega kota. Iz bobneče masinerije, treskajoče beložareče mase v kotlih, razbeljenih peči, škripajočih dvigal vedno gleda pošastna smrt... En sam trenutek brezbrčnosti — in nova žrtve je v njenih krempljih. In v tem peklu stotine, tisoče sužnjev poti in nateže svoja telesa gnanih pod demonsko silo. Peklo bič je vedno nad njimi, neviden sicer, ali nad njimi je le. Delati morajo v grozni vročini. Toda to delo je zanje in izvršiti ga morajo. Bobneči stroji nikoli ne utihnejo, nikajajoči plamen ne ugasne in — nevidna roka s teškim bičem je vedno pokonei...

To traja 12 ur.

Ko ta čas poteče, pobere naš suženj svojo "pelco" in beži domov. V jutro je bil njegov obraz pepelnat, sedaj je črn in razoran s širokimi brazdami. Oči so mrtve. Telo je pa mokro od temena do podplatov. Oblaga se ga oprijemlje kot zmoečne eunje. Komaj pride ven na mraz, nenkrat se spremeni obleka v leden oklep. Kakor da bi vrgel človeka iz vroče vode v banjo ledu... In tako se vleče suženj na tresočih nogah, izdelan, izmučen — kakor da bi ga kdo neusmiljeno natepal...

V pisarni "Steel trusta" je pa zapisana svotica \$1.50 — nagrada za njegovo delo dotičnega dne!

In kakor je danes, tako bo jutri, čezjutri in vsak dan naprej. Celo leto in leto za letom, dokler ga ne zasači vedno pračiči demon v jeklarskem peklu, ali dokler mu ne odrvenijo kosti docela, oplahnejo mišice in izpuhti zadnja iskra energije, nakar mu poreče delovodja: "Moč, ti si prešlab in prestar za to delo. Pojdi — kompanija te ne rabi več!"

Ali se je čuditi, da beda kraljuje v domovih jeklarskih sužnjev v So. Chicago, Gary itd.? Ali se je čuditi, da žene in otroci teh siromakov nikoli ne poznajo nobenih udobnosti življenja?

Poldrugi dolar na dan!

In — ali se je čuditi, da krvososi Morgan, Carnegie etc., ki iz krvi in mišice teh sužnjev prešajo milione, navsomoč nasprotujejo delavskim organizacijam?

Lincoln in Marx.

(Nadaljevanje s prve strani.)

šanja za vzor vzvišenega krščanskega junaštva, katero ni bilo nad kriljeno v nobeni dobi in v nobeni dobi. Isto je v resnici energično in navdušujoče zagotovilo privržene moči resnice ter končnega in splošnega triumfa pravičnosti človekoljubja in svobode. Ne dvomim, da bi vaš veliki narod ne vzdržal naziranja, katero ste izrazili in na drugi strani pa zagotavljam, da bodo ista naziranja rodila občudovanje, spoštovanje ter vzajemna prijateljska čustva med ameriškim ljudstvom. Zato pozdravljam to medsepremembo naziranja kot preroka, da bo mir in prijateljstvo med tema dvema narodoma, kar je tudi moja želja, ostalo večno, pa naj se zgodi karkoli ali naj pride nad vašo deželo karkoli hoče, ali pa nad mojo."

Abraham Lincoln.

Ko je bil Lincoln leta 1864. ponovno izvoljen za predsednika, mu je generalni knež Mednarodne delavske zveze poslal pismo, v katerem mu častita na izvolitvi. To pismo je sestavil Karl Marx in vsebuje med drugim:

"Mi čestitamo ameriškega ljudstvu na Vaši izvolitvi z veliko veseljem. Ako je bila Vaša parola ob prvi izvolitvi, odpor proti moči sužnjedržtva, tedaj je ob ponovni izvolitvi Vaš triumfalni bojni klic: smrt suženjstvu! Že od začetka tiranskega ameriškega boja je evropsko delavstvo instinktivno čutilo, da nosi ameriška zastava črno njegovega rozreda."

Ko se je oligarhija tristoletnih sužnjedržtev osmelila napisati prvič v zgodovini sveta: — suženjstvo, — na prapor oborožene revolucije, tedaj je delavski razred v Evropi takoj uvidel, da ima upor sužnjedržtev namen poklicati v življenje splošen boj imetja proti delavstvu — — —

Evropsko delavstvo je sigurno, da bo ameriška vojna za odpravo suženjstva započela novo ero v povzdigi delavskega razreda, kakor je bila vojna za neodvisnost za srednji razred. Smatramo za epohalno vrednost, da je usoda naša položila to vojno na Abrahama Lincoln, zvestega sina delavskega razreda, ki bo popeljal svojo deželo skozi brezprimeren boj za rešitev zaslužnjene rodu in konstitucije socialnega dela."

Iz navedenega je razvidno, da so Marx in ostali socialistični voditelji v Evropi smatrali Lincoln za izvredno velikega moža in osvoboditelja.

NOV. SOC. DNEVNIK.

Švicarski sodrugi so pred kratkem začeli izdajati drugi socialistični dnevnik, ki se tiska v Chaux de Fonds. Časopis ima trdnj finančno podlago in se ni bati neuspeha. Lastuje ga združena kompanija strankinih članov.

Mednarodnost kapitala.

Kadar gre kapitalistom za profit, tedaj ne poznajo med seboj narodnostnih ozirov in predsodkov, ne stanovskih časti in dostojanstev ter naslovov. V kraju profita se cesar družijo s plebejskim industrijcem, ki si je znal pridobiti toliko, da more na kapitalistični trg. Vročekrvi kraljički, grofčki, barončki, knezi ter enaka druga zlahtna sodruga pozabi na svojo modro kri in na vso predpisano ceremonialno etiketo ter se brez pomislekov pridruži najbolj neotesanemu in surovemu kapitalistu iz meščanskih vrst: da je le siguran profit, pa naj bo njegov kompanjon Amerikanec, Francoz, Turk ali kar hoče. Tudi versko izpovedanje ne dela med njimi nobene razlike. Židje se družijo s katoličani, protestanti, mohamedanci, samo da gre "kšeft". Profit je najboljši most za premostitev vseh nasprotstev.

V tem pogledu je prinesel kapitalistični "New York World" prav zanimive podatke. Ta list s ponosom poudarja ameriško industrijo. V dokaz za svoje trditve navaja dejstva, da smatrajo evropski vladarji Ameriko za najboljšo polje za profit in vsled tega vlagajo svoj denar v ameriška podjetja. Poleg tega pa smatrajo tudi ameriške banke varnejšim kakor iste v svojih lastnih deželah. Med investicijami evropskih monarhov in drugih modrokrvnežev v Ameriki, zavzemajo železnice prvo mesto. Tako je n. pr. ruski car, katerega smatrajo nekateri za najboljšega človeka na celim svetu, solastnik cele vrste ameriških železnic, pri katerih ima založenih okrog 25 milijonov dolarjev, od katerih ima vsako leto okrog pol milijona dohodkov. Angleški kralj Jurij V. ima založenih 20 milijonov v ameriške vrednostne papirje. Nemški cesar poseduje za 12 milijonov ameriških akcij, od katerih vleče najmanj 5% dividende letno. Pruski princei so zlasti zainteresirani v canadske železnice, v katere so investirali že lepo število dolarjev. Tudi drugi evropski vladarji so zainteresirani v ameriški profit: med njimi celo španskega kralja Alfonza ne manjka.

Iz vsega tega je razvidno, da službe vladarjev dobro neso in da ti patentiranci ne živijo v pomanjkanju. Poleg dragih dvornih potravnostij jim še vedno preostaja toliko, da si s svojim preostankom po strani prislužijo kak cent?! Kako živi vladano ljudstvo pod vedno novimi davčnimi bremenji, to je menda najmanjša briga, ki jo ima okronana sodruga.

Koliko ima Rockefeller dohodkov na dan.

Ene izmed onih slik, ki jasno kažejo vso nezasišeno krivičnost kapitalističnega družabnega reda, je dejstvo, da ima en sam človek na dan \$250.000 dohodkov, dočim se na milione delav-

cev z največjo težavo preživlja od danes do jutri. Vsak dan njihove brezposelnosti pomoni zanje povečanje že itak neznosne bede. \$250.00 na dan! Za delavca je to nepojmljiva svota, za katero mora v največ slučajih 125.000 delavcev trdo delati dolgih deset ali več ur, da jih zaslužijo; a John Rockefeller jih "dobi", če kaj dela ali ne, naj bo nedelja ali praznik ali delavnik, dež ali solnce, zima ali poletje. Njegovi dohodki ne poznajo vremenskih ali časovnih ali kakih drugih ozirov.

Po zanesljivih podatkih iz Wall Streeta v New Yorku lastuje Rockefeller v New Jersey Oil družbi 244.419 delnic, ostalih 322.000 delnic te družbe lastuje par ducatov drugih multimilionarjev. Rockefellerjev delež v tej družbi je vreden nekako 220 milijonov dolarjev. Njegov letni dohodek od teh delnic znaša okrog 45 milijonov dolarjev. V Standard Oil Co. of Indiana lastuje Rockefeller 24.000 delnic, kojih vrednost se ceni na 100 milijonov dolarjev. Njih letna dividenda znaša okrog 18 milijonov dolarjev.

V drugih podjetjih Standard Oil družbe ima Rockefeller ogromno premoženje, cenjeno na 250 milijonov dolarjev.

Pri tem pa še niso uračunjeni ogromni dohodki, katere vlečejo drugi člani Rockefellerjeve rodbine, zlasti njegov edini sin in brat.

Poleg petrolejske industrije kontrolira Rockefeller več železnic, rudnikov in drugih podjetij, ki ga delajo za najbogatejšega človeka na svetu.

Štrajk na I. C. železnicah.

Nad šestnajst mesecev že traja štrajk v delavnicah Illinois Central železnice. Štrajk postaja vsaki dan usodepolnejši za družbo. Nesreče so vedno pogostejše, ker so vozovi in lokomotive nepopravljene, vsaj začasno ne. Pritožbe prizadetih industrijcev so vsak dan številnejše, vsled česar je morala meddržavna trgovska komisija poseči vmes. Eden izmed nadzornikov te komisije je pred zveznim sodiščem v Memphis izpovedal, da je oprava I. C. železnice pod vsako kritiko. Toliko vsakovrstnih pomanjklivosti je, da je nemogoče vse zabeležiti. Proti družbi je vložena cela vrsta tožb zaradi kršitve varnostnih zakonov. Vsi ti nedostatk in prestopki so posledica štrajka in družba ne more vzdržati prometa na zahtevani višini popolnosti s stavko-kazi.

Kako usodepolna postaja trma železniških magnatov priča to, da stoji samo v Memphisu 50 nerabljenih lokomotiv. Poleg tega se je samo v teku zadnjih 14 dni izgodelo pet nesreč, ki so prizadejale kompaniji na stotisoče dolarjev škode. Vsa škoda prizadeta družbi po štrajku, znaša lepo število milijonov. Toda v svoji brezobzirni trmi pusti uprava raje vse iti k vragu, kakor da bi ugodila opravičenim zahtevam svojih delavcev, kar bi ne pomenilo niti ene desetine škode, ki jo ima vsled štrajka.

Štrajkarji solidarno vstrajajo in so pripravljeni boriti se toliko časa, da bodo njihova zmaga popolna. Družba bo kmalu prišla do alternative: pripoznanje unije ali popolen bankerot, kar pomeni zmago za štrajkarje.

SOCIALIST PREDSEDNIK ZBORNICE.

Za predsednika finskega dieta (državni zbor) je bil izvoljen sodrug M. Tokio, ki je pred časom delal v Ameriki deset let kot rudar. Diet zboruje v Helsingforsu. To je prvi slučaj, da je bil socialist izvoljen na tako mesto.

Koliko zaležajo regulacije trustov, kakoršne zagovarjajo in uveljavljajo kapitalistične stranke, najjačej. kaže velikanski profit, ki ga nosijo trusti, katere je vladar razbila; tako na pr. tobačni trust ali American Tobacco Co., ki je pred kratkem razglasila poleg velikih rednih dividend še 15% "posebnih" dividend, kar pomeni za delničarje nič manj kot šest milijonov dolarjev, katere je uprava izprežala iz ameriškega ljudstva, zlasti pa še iz svojih najslabotnejše plačanih delavcev in delavk. Koliko tem o stane od njihovega dela, je seveda drugo vprašanje!

Državni urad za socialne zadeve je bil z novim letom ustanovljen na Švedskem. Urad, ki je podrejen ministrstvu notranjih zadev, je razdeljen na štiri oddelke: 1. oddelke se peča z delavskimi in sploh s socialnimi vprašanji, 2. odelke z delavskim varstvom, 3. oddelke s socialnim zavarovanjem in 4. oddelke s socialno statistiko. Državni urad za socialne zadeve se sme pri svojih delih posluževati posebnih, deloma trdno nastavljenih veščakov, nadalje zastopnikov delavskih in delodajalskih interesov. V bližnjem se prideli državnemu uradu poseben socialen svet.

V naši republiki vlada manjšina. V kongresu so zastopani v prvi vrsti bankirji, potem veletrgovci, veletovarniki, veletovarniki in v pišem številu farmerji. Delavci, ki tvorijo ogromno večino prebivalstva v Uniji, nimajo v bodočem kongresu niti jednega zastopnika. Vlada manjšine je vselej krivična vlada.

Rmno časopisje je pred tremi tedni mogočno zatrobilo v svet, da je John D. Rockefeller "podaril" čikaški univerzi 10 milijonov dolarjev. Ravno tisto časopisje je zopet sporočilo zadnji teden, da John D. Rockefeller dobi 15. feb. \$9.776.760 dividende od Standard Oil Co. To je brez malega ravno toliko kolikor je "daroval" univerzi. Ali je John D. kaj na izgrubi? Ali — pravzaprav — kdo je plačal tistih 10 milijonov? Kdor ima možgane na pravem mestu, lahko odgovori. Narobe svet!

Stranka

ZA MC DONALD, PA.

Jugoslov. soc. klub, šte. 90., pozivlja vse svoje člane na redno sejo, ki se vrši v nedeljo 16. februarja ob 9. uri dopoldne na Primors, v hiši šte. 27. Sodrugi vsi na to sejo!

Jos. Nevole, tajnik.

KAKO NAJ GLASUJEMO ZA PRAVILA J. S. Z.?

Chicago, Ill., 9. febr. 1913.

Zadnji teden je priobčil jugosl. soc. klub šte. 1, katerega član sem, navodilo, kako naj glasujemo o pravilih J. S. Z.

Da ne bo konfuzije, in da nam bodoča pravila ne bodo ovirala dela v napredku ene ali druge sekcije, sem se namenil pojasniti članom slovenske sekcije sledeče:

Kot član slov sekcije in kluba št. 1, se strinjam s priobčenim pojasnilom, kako naj glasujemo za pravila, toda le pod pogoji, da ostane točka a) Eksekutiva, kakor je v pravilih, in da se glasuje proti (to je ne) za priziv manjšine: Glavni odbor, in zvezni donesek, to so točke iz starih pravil; kajti dasi sem proti centralizaciji Savičevega načrta, uvidevam vendar za dobro, da ostane vsa svota za prispevke, najsib poslana od katerekoli narodnosti, v gl. blagajno, ne glede narodnosti. Če sestoji eksekutiva, kakor je naznačeno v novih pravilih, po narodnosti iz 4 članov, kateri imajo še poseben upravnikiški časnikarski odsek, potem mislim, je to dovolj garancije, da bo Zveza na solidnem — avtonomnem slatišču.

Nisem torej zato, da se voli člane gl. odbora na podlagi 200 dobrostoječih članov po narodnosti, ampak sem zato, da postavi vsaka narodna sekcija 6 kandidatov, izmed katerih so 4 izvoljeni v gl. odbor, kakor predpisujejo pravila.

To bo najbolj jasno in torej najenostavnejše za vodstvo J. S. Z.

Glasujte torej pri eksekutivi, da ostane kakor je na glasovnici: — Da; torej proti prizivu.

Logično je torej, da je treba glasovati Ne za priziv manjšine, da se nadomestijo člen gl. odbora vstevši vse točke do čl. nadzorni odbor, to je: glasujte za tisto, kar je bilo v Proletareu, v tretji koloni ozko tiskano, naslovljeno glavni odbor, doli do VII. točke, zvezni organizatorji — Ne!

Z vsem drugim se strinjam po navodilu jugosl. soc. kluba št. 1.

Fank Petrič.

"Proletarčeva" armada.

VELIKO DELO DOVRŠENO.

Veliko delo Proletarčeve armade je dovršeno. 1000 novih naročnikov je pripeljalih in armada je za eno zmago bogatejša. 1000 novih naročnikov med ameriški Slovenci v treh mesecih in to na socialističen list! Prijatelji, to ni igrača in šala! To je vspeh epohalnega dela, ki zahteva lepo mero resne volje in navdušenja, številnih žrtv, pred vsem pa kremenitega prepričanja, brez katerega vsak agitator omaga in opesa predno je dosegel prvi vspeh, kajti ledino, ki jo orje, je trda, stlačena in zastarela! Zato je treba vedno novih moči, vedno novega ognja, vedno novih agitatorijev sil, kakršne daje edino le zavest, da človek deluje za vzvišene principe in ideje, za resnico in pravico, za spopolnitev človeške družbe.

Vse brezštevilne ovire, ki se stavijo agitatorju na pot, je naša vrla in nevstrašna armada premagala in ostanila ter šla preko vseh zaprek naprej za stavljenim ciljem, za pridobitev 1000 novih naročnikov. Vsak zaveden delavec, ki ve ceniti pravi delavski list, priznava in občuduje ta vspeh, ki nima para v zgodovini ameriških Slovencev. Zato, živel "Proletarčeva" armada, živel kontestanje, živel razredna zavest, živel socializem, živel naš neustrašen borilec! "Proletarčeva" živel vsi skup, tisočkrat živel!

Gibanje kontestov v "rdečem" tednu je bilo nad vse živahno, kar dokazuje to, da se je kontest v celoti povišal za 14.100 glasov. Vsi glasovi v kontestu štejejo 121.700.

Ker smo naznanili, da morajo vsi za kontest namenjeni naročniki v upravnistvu najkasneje do 13. februarja, za danes še ne moremo zaključiti kontesta, ker gre list v tisk že v ponedeljek, to je 10. februarja, zato bo kontest zaključen šele s prihodnjo izdajo.

Stanje kontesta ob koncu zadnjega tedna.

Frank Pavlovič, Conemaugh, Pa.	13700
F. S. Tatchar, Rock Springs, Wyo.	9000
J. P. Novljan, Aurora, Minn.	8600
Math Petrovič, Cleveland, Ohio	6500
Jos. Ferjančič, Panama, Ill.	6100
Louis Glaser, Piney Fork, Ohio	6000
Karol Petrič, Huntington, Arkansas	5200
Blaž Novak, Pittsburg, Pa.	4500
Chas. Pogorelec, Pueblo, Colo.	4300
Steve Flere, Winterquarters, Utah	4200
Anton Drašler, Forest City, Pa.	4100

J. Zakovšek, Waukegan, Ill.	4100
Frank Daniček, Bear Creek, Mont.	4000
John Teran, Ely, Minn.	3500
Miss M. A. Strainer, E. Helena, Mont.	3500
John Kvartich, Morgan, Pa.	3200
Val. Razbornik, Milwaukee, Wis.	3000
John Merzel, McMechen, W. Va.	3000
Fr. Rataič, Vandling, Pa.	2700
Louis Furlan, Muddy, Ill.	2100
Anton Stražisar, Lloydell, Pa.	2000
J. Pogačnik, Stone City, Kansas	1900
John Koklich, Canonsburg, Pa.	1900
Ant. Ausce, Staunton, Ill.	1800
Martin Mezmarich, Klein, Mont.	1400
Jos. Hočvar, Pueblo, Colo.	1300
Louis Korošec, Pueblo, Colo.	1200
Jacob Selak, Pittsburg, Kans.	1200
Mike Kulovec, Chicago, Ill.	1100
Anton Skoffar, McDonald, Pa.	1000
Math Rihter, Chisholm, Minn.	1000
Fr. Bregar, Springfield, Ill.	900
Frank Yager, Kevatin, Minn.	800
J. Zakšek, Ralphon, Pa.	800
John Gartner, Fayette City, Pa.	800
Vencel Obid, La Salle, Ill.	600
T. Petrič, Youngstown, O.	600
Miss Helen Zavertnik, Chicago, Ill.	400
Blaž Mezor, Carons, Kans.	400
J. Petrovič, Waukegan, Ill.	400
Andrej Podlesnik, Pittsburg, Kans.	400
J. M. Majcen, Sheboygan, Ill.	300
Louis Sporar, Butte, Mont.	200

Tiskovni fond.

J. Kranz, Naylor, Mo.	\$ 25
F. Sajovic, Muddy, Ill.	50
F. Šaus, Waukegan, Ill.	25
M. Mayer, Waukegan, Ill.	25
F. Petrič, Waukegan, Ill.	25
J. Spacapan, Waukegan, Ill.	25
J. Podboj, Waukegan, Ill.	50
J. Zakovšek, Waukegan, Ill.	140
R. Božičnik, Stone City, Kan.	10
J. Balant, Barberton, O.	20
Ch. Pogorelec, Pueblo, Colo.	100
Soc. klub Bear Creek, Mont.	50
F. Komar, Milwaukee, Wis.	25
A. Galičič, Cuddy, Pa.	20
F. Rome	50
Prej izkazana svota	2770
Skupno do danes	3410

Še danes naročite

DRUŽINSKI KOLEDAR!

Le še nekaj jih je na raspolago!

Vabilo na veselico,

katero priredi

slov. soc. klub skupno z dr. sv. Barbare

DNE 23. FEBRUARIJA 1913

v dvorani J. Baloh-a Jacksonville, Kansas

ob 1. uri popoldan.

Ker je čisti dobiček namenjen v tiskovni fond za dnevnik za list "Proletarčeva", pričakujemo obilne udeležbe od strani naših zavednih delavcev.

Za dobro pivo in izvrstno godbo bode skrbel ODBOR.

S pota dne 6. feb. 1913.

Halo! — Dobro jutro in dober večer! Tistim, ki se oddihate od ponočnega "šita", seveda: dobro jutro! — a tistim, ki ste vzele "Proletarca" v roke po končanem dnevnem garanju, pa naravno: dober večer! — Mene še ne poznate. Well! Predstavil se vam bom čisto brez ceremonij: Ime mi je Jaka Štrigelj in doma sem iz Suške — pardon! — Šiške. Je — Asr! Ti presneta Suška — pardon! — Šiška ošiskana ti, koliko slavnih možakov in možikov si že darovala Ameriki! Šur! Šur! — Šiškaril sem takole 3 krat 7 let, američanin pa 2 krat 5 let — namreč toliko časa kot moj stari znanec in komorat Tone Sojare. Je — srr! Veste, Tone Sojare je v mano kure pasel in žoltovampavim žabam kožo strojil, zato se ga prav nič ne ženiram — no — srr! No ja, Tone je danes velikomestni župnik — bajgaš! — jaz pa velikoinmalomestni mojster tajzov. In zadnje je več kot prvo. Ju bet. Veste, jaz bi tudi lahko bil župnik, pa nečem. Da bi vse svoje žive dni prečepel v štokljinem gnezdu, vohal starim trejakom brezboje čeljusti in producirai grehe kar takole brez "apologiranje" — no — srr! pa če mi daste celo Šiško in devet božičnih kolekt povrh. — Ne boš Jaka! In ker nečem biti župnik, sem pa mojster tajzov.

Well — zdaj veste, kdo sem. Ker sem torej mojster tajzov, vidim več in zvem več kot vsi župniki amerikanske, kranjske in devete dežele, skupaj. Bečuraj! In nekoč, ko sem študiral ta grešni in prekurenjeni svet, prišlo mi je na misel tole: Jaka, ti vidiš toliko in čuješ toliko, zakaj puščaš, da gre ves ta štof mimo tebe? Vidiš — socialisti imajo prav ko pravijo: brez dela ne sme biti jela. Na noge. Jaka! Vzemij peror, obdelaj štof in povej ljubim rojakom, kaj vendar misliš o celi godlji. Čemu bi se bal? Saj še škof mačko — pardon! — mačka škofa osnuče, pa ne bi ti smuknil v javnost in potipal kakšnega nepridiprava za obisti! Daj, daj, Jaka Štrigelj — štrigljaj, štrigljaj, poštrigljaj! —

Dobra misel — doggoned! Dosti dolgo sem priznaval. Kolikokrat sem lepo pozdravil človeka, o komur sem mislil, da mi je prijatelj. Odgovoril mi je: "Tepec, falot, lump!" In rekel sem: Olrajt! — pa sem šel. Vsak dn me je kdo klofnil po desnem licu. Lepo sem mu obrnil levo lice rekoč: Brat v Kristu, še na levo se spodobi, a kaj je storil nesnaga? Klofnil me je zopet po desnem. Je — srr! In takrat sem prisegel pri svoji kozji bradi in pri svojih špicanih hlačah: Jaka, nikdar več! Kakor ti meni, tako jaz tebi. Kar ti vidiš na meni, to jaz vidim na tebi v dvojni meri. Svet naj pa sodi. Amen.

Na pustni torek sem obiskal prijatelja Sojare. Pa ne zato, da bi se posojaril — no — srr! — temveč zato, da vidim, kaj počne moj komorat iz kurje pastirskih let. Dobim ga v kuhinji, kjer se je vrtel okrog kotla. "Zdravo Suškar!" ga pozdravim. "Kaj zlodja priš ti tukaj? Pa ne, da bi polhe palil? Kje je pa kuharec? Je šla v Zagreb?" — "Glej ga, glej ga Jakata!" mi odgovori Tone in nadaljuje: "Kaj pa hočeš? Veš kaj, moja kuharec te prav nič ne briga! Jaz delam štof za klobase." — "Za klobase?" se začudim. — "Kakup'k! Klobase, prave kranjske klobase nadevam, nakar jih pošljem v Žolet; tam jih moj kolega Janez skuha v kastrolu in razpošlje okrog po Ameriki za fruš-

tik, kdor če uživati. Capito!" — "Jes! Bono appetito!" (Tone je pozabil, da znan tudi jaz taljansko). In prijatelj Tone nadaljuje: "Čul sem, da se ti Jaka nekaj mešaš med socialiste. Ali je res?" — "Šur! Kakor ti, Tone. Saj ti se tudi vedno mešaš med socialiste in socialistinje." — "Ja — ali to je moj biznes!" se odreže Sojare. — "In moj tudi!" se odrežem jaz. — "Veš kaj, Jaka. Predno sploh še kaj govorim s teboj, odgovoriti mi moraš na jedno vprašanje." — "Olrajt, kar vorašaj." — "Recimo, da si ti Jaka jutri socialistični župan v Čikagi. Povej mi Jaka, kaj bi ti potem storil s tvojo cerkvijo? Za kriščevo voljo te prosim, povej, kaj bi storil!" — "Hm! Slabo si jo pogodil. Tone, čeprav delaš klobase, bajgaš! Vidiš, Tone, tvoja cerkev je predvsem kranjska cerkev. Za vsako pošteno kranjsko cerkev se pa spodobi, da lepo čepi na kakšnem — hribčku. A kje je tvoja cerkev? Tukaj v tej le mlakuži ti štrli, v dimu in smradu... Ali te ni spot, Tone? Vidiš, za to bi jaz, če bi bil socialistični župan v Čikagi, takoj dal order, da se mufa tvoja cerkev na kakšen prijazen hribček." — "Ti si pa hudiš!" se začudi Tone. "Toda v Čikagi ni hribov." — "Well, mufali bi na najbližnji grič, pa naj bo kjer že hoče." — "Ja! Na to vižo bi ti mufal kam na Pikspajk — kdo bo pa hodil k maši tako daleč?" — In jaz ga mirno zavrnem: "Vidiš, prijatelj Sojare, ki ni ne več! Kadar bomo socialisti mufali tvojo cerkev na Pikspajk, takrat bo v Čikagi sedem avtomobilov za en groš. Ti ja premoreš toliko, da boš lahko kupil vsem svojim faranom po dva avtomobila, jednega za delavnik in jednega za svetek. In vozili se boste v avtomobilih na hrib k maši, vidiš! Bajgaš!"

Z — rrrrrrrrr! zabrenčalo je na vratih in vstopila je — hudogleda Miss kuharec. "Marš ven iz moje kuhinje!" zapela je bariton — solo. Bil je konec. Prijatelj Tone je bil z enim skokom v parloru pod zofo — jaz pa z dvema skokoma zunaj v neprijazni, sjasiti okolici. Doggoned!

Well, jutri pojdem v Žolet. Če kaj doživim tamkaj, bom zagvisno poročal drugi teden — ako me ne ubijejo. Če me v Žoletu ubijejo, bo pa prijatelj Sojare molil zame... Šur!

Pa pozdravljeni.

Vaš

Jaka Štrigelj.

MATI.

Socialen roman v dveh delih
Spisal Maxim Gorkij.

— Pošten človek je! — je pripomnila Saša spremivši ga s mehljačim pogledom svojih velikih oči.

Materi se je zdelo, da je danes njen obraz večji in dobrohotnejši kakor po navadi.

Doma ste sedli na zofo, stisnili se druga k drugi, in mati je odahnivši si zopet začela o potovanju Saše k Pavlu. Zamisljeno privzdignivši goste obrvi je dekle gledalo v daljavo z velikimi sanjavi očmi; po njenem bledem obrazu se je razlilo mirno razmišljanje.

— Kedar dohite otroke, se preselim k vama za gospodinjo. In nič slabše nam ne bo tam kot tu. Delo Pavel že dobi, njegove roke so zlata vredne...

Saša se je vprašujoče ozrla na mater in dejala:

— Ali nečete takoj za njim?

Mati je vzdihnila:

— Čemu naj mu bom? Le oviram ga v slučaju bega... in tudi zadovoljen ne bi bil...

Saša je pokimala z glavo.

— Ne bi bil...

— Poleg tega pa imam dela tukaj! — je dostavila mati z lehnim ponosom.

— Da! — je zamišljeno odgovorila Saša. — To je lepo...

Naenkrat je zatrepetala, kakor da bi vrgla težko bruno s sebe in je dejala preprosto in potihlo:

— Tam ne ostane. Uide...

— A kaj vi? In otroci?...

— Ne vem. To že udivda, tam.

Z menoj mu ne bo treba računati, ne bom ga ovirala. On bo sva-

boden, jaz njegova — soderuška... Teško mi bo slovo od njega, vem, ampak naravno je, zato prenesen...

Ne bom ga ovirala, ne.

Mati je čutila, da je Saša sposobna, da dela po besedah; zasmililo se ji je dekle. Objela jo je in dejala:

— Draga moja, težko vam bo! Saša se je mehko nasmešnila in se stisnila k njej z vsem telesom. Njen glas je zvenel tiho, a krepko in na obrazu se je pojavila rdečica.

— Dotlej je še daleč... ali ne verjamete na žrtve... Vem, kaj delam, vem, kaj smem pričakovati... srečna bom, če mu bo dobro z menoj. Moja naloga, moja želja je, da pomnožim njegovo energijo, da mu dam toliko sreče, kolikor le morem! Močno ga ljubim... in tudi on mene — vem! Izmenjavala si bova čustva, drug drugega obogatila in se ločiva kot prijatelja, če bo treba... Vsa srečna se je mati zasmejala in izpregovorila počasi:

— K vama pridem... morda pošljejo tudi mene tja...

In dolgo sta obe molčali, se tesno stiskali druga k drugi in premišljali o ljubljenu človeku. Tiho je bilo, sladko-tožno in toplo. Potem se je pojavil Nikolaj, ves utrujen, in odlagajoč obleko dejal urno:

— No, Sašenka, le brž izginite, dokler ste celi! Za menoj teka od jutra dva vohuna, tako odkritoskrito, da vsa stvar diši po aretaciji... Slutim... Nekaj se je zgodilo... Da, tu je Pavlov govor, ki se natisne... Nesite ga Ljudmili, in jo prosite, da ga hitro napravi... Pavel je govoril imenitno. Nilovna!... Varujte se pred vohuni. Saša... Čakajte, skrite se tje papirje... Dajte jih morda Ivanu...

Govorec si je krepko mel premrzno roko, potem je stopil k mizi, začel naglo odpirati predalec in pobirati razne papirje iz njih: nekaj jih je potrgal, druge je deval na stran.

— Ni še dolgo, ko sem vse popravil, a koliko se je zopet nabralo to ropotije... vruga! Nilovna, tudi za vas bo nemara boljše če ne prenočite doma? Prisostvovati tej muziki je dolgočasno dovolj, pa vas lahko zapro... a vi boste morali hoditi naokolo s Pavlovim govorom...

— A kaj bodo orožniki z menoj? — je dejala mati. — Morda pa se sploh motite...

Nikolaj je z zapetjem zastrl oči in dejal uverjeno:

— Nekaj voham... In pa Ljudmili bi lahko pomagali, a? Le izogibajte se izkušnjam. Priložnost, da pomaga pri natisu Pavlova govora, ji je bila prijetna in je odgovorila:

— Če je tako, pa pojdem... A bojim se ne...

V lastno presenečenje je dejala uverjeno, a potihlo:

— Zdaj se ne bojim ničesar več... hvala Bogu! Sedaj vem že...

To, kar je vedela, je spoznalo na njenem obrazu zadovoljen smeh.

— Čudno! — je vzklil Nikolaj, ne da bi jo pogledal. — Torej, povejte mi, kje je moj kovček in moje perilo... Vse to ste vzeli v svoje roke in jaz ne razpolagam več s svojo osebno lastnino... Na vse se pripravi, to jih neprijetno razočara...

Saša je v peči molče sežigala kosce papirja in, ko so dogoreli, je skrbno zmešala pepel.

— Saša pojdit! — je rekel Nikolaj in ji dal roko. — Na svidenje! Ne pozabite na knjige, če izide kaj novega, zanimivega... Na svidenje, draga soderuška! Bodite opreznija!

— Mislite, da vas pripro za dolgo? — je vprašala Saša.

— Vrag vedi! Verjetno je, da se nekaj kuha zoper mene... Nilovna, ali pojdet skupaj? Dve je težje zasledovati... kajne?

— Pojdem! — je odgovorila mati. — Takoj se oblečem...

Pozorno je opazovala Nikolaja, a razen skrbi, ki je zastirala njegov navenen blag in mehak izraz v obrazu, ni opazila ničesar. Ne brezpotrebne vihravosti, ne vznemirjenosti ni videla v tem človeku, ki ga je imela rajde od vseh drugih. Za vse enako pozoren, enako ljubezniv, je za vse ostal tak kakor prej in je živel svoje skrivnostno notranje življenje. Ali vedela je, da se ji je bolj približal nego drugim in ljubila je z o-prezno, plaho nežnostjo. Sedaj se ji je neizrečeno smilil, vendar je zadrževala svoje čustvo vedno, da ga zbeha in zmede, če mu pokaže svoje čustvo: a tega ni hotela.

Zopet je odšla v izbo. Nikolaj pa je stisnil Saši roko in dejal:

— Čudno! Prepričan sem, da je to prav lepo zanj in za vas. Malo osebnih sreč ne škodi... ampak malo, da ji ne pokvarite ene... Ali ste že gotovi, Nilovna? Stopil je k njej, nasmešnil se in si popravil očala.

— Torej, na svidenje... upam, da po treh, štirih mesecih... najpozneje čez pol leta! Pol leta je mnogo... V pol leta se da opraviti cela kopica del... Varujte se, prosim vas! Dajte, da vas objamem...

Suh in tenak je oklenil njen vrat s svojimi krepkimi rokami, pogledal ji v oči in se zasmel rekoč:

— Zdi se mi, da sem zaljubljen v vas... Vseeno vas objamam! Mati je molčala, poljubila ga na čelo in na lica, a roke so ji trepetale. Da bi Nikolaj ne opazil, jih je razklenila.

— Ali greste?... Lepo! Glejte, bodite jutri opretni! Pošljite jutri zjutraj dečka — pri Ljudmili biva eden... da pogleda... Na svidenje, soderuška!

Na cesti je Saša tiho zašepetala materi:

— Prav tako preprosto pojde v smrt če bo treba... in bo prav tako miren... In če mu smrt pogleda v obraz, si popravi očala, reče: Čudno! in umre.

— Močno ga ljubim! — je zašepetala mati.

— Občudujem ga... a ljubiti... ne! Spoštujem ga visoko. Nekam suh je, dasi dober in časih nežen, ali vse to ne zadošča človeku... Zdi se mi, da gredo za nami! Pojdva narazen... Ne zavijte k Ljudmili, če čutite za seboj vohuna...

— Vem! — je dejala mati. Ali Saša je dostavila:

— Ne zavijte k njej... Pridite k meni! Dotlej z bogom!

Urno se je obrnila in se vrnila. Mati je zaklicala za njo:

— Zbogom!

XXVIII.

In čez nekaj minut je sedela v mali izbi pri Ljudmili in se grla pri peči. Gospodinja v črni obleki, prepasani z jermenom, se je medlo sprehajala po sobi, napolnjeno jo s šumečim zvokom svoje ga ukazovalnega glasu.

Ljudje so bolj neumni kot zlobni. Vidijo le, kar jim je pred nosom, kar lahko zagrabijo... A vse, kar je blizu, je ceno, drago je le, kar je daleč. V resnici bi bilo vsem ugodno in prijetno, če bi se življenje predručilo, če bi postalo lažje, ljudje pa razumnjši. Zato pa se je treba vznemirjati sedaj...

Končno se je ustavila nasproti materi in bolj potihlo je dejala kakor v opravičenju:

— Redkokdaj vidim ljudi... in če me kdo obišče, začenjam govoriti... Ali ni smešno?

— Zakaj? — je odgovorila mati. Uganila bi bila rada, kje ženska tiska, pa ni opazila nič neobičajnega. V izbi, s tremi okni na ulico, je stal divan in polica za knjige, miza, stoli, ob steni postelj, v kotu poleg nje umivalnik, v drugem kotu peč, na stenah fotografije. Vse je bilo novo, krepko, čisto, in na vse je metala menišja podoba gospodinje hladno senco. Čutilo se je nekaj pritajenega, nekaj prikritega, ne da bi človek vedel odkod. Mati je ogledovala duri — skozi ene je prišla iz male predsobe, poleg peči so bile druge duri, ozke in visoke.

— Zaradi dela sem prišla k vam! — je v zadregi dejala mati opazivši, da jo gospodinja ogleduje.

— Vem! Nihče ne pride k meni sicer...

Nekam čuden se je zazdel materi Ljudmilin glas, pogledala jo je v obraz; ta se je nasmešnila v kotičkih tenkih ust, za steklom očal so blesteli medle oči. Vstran se je obrnila mati in ji izročila Pavlov govor.

— Tu, pa vas prosijo, da natisnete čim prej...

Pripovedovala je o Nikolajevih pripravah za aretacijo.

Ljudmila je molče zataknila papirje za pas, sedla na stol, na steklu njenih očal je odseval rdeči žar ognja, njegovi goreči nasmehi so zaigrali na nepremičnem obličju.

— Če pridejo k meni — jih postrelim! — je neglasno, ampak odločno pripomnila k materi in vesti. — Pravico imam, da se bra-

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 16. januarja 1894.

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 24. februarja 1908 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreda.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURSE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERZEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden dolar. Vs. dopisi se naj blagovoljivo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljate pa gl. blagajniku.

nim pred nasiljem, boriti se moram z njim, če pozivam druge na boj. Tega miru ne razumem. In ne ljubim ga!

Odsev ognja ji je spolzel z obličja, spet je postalo strogo, nekoliko ošabno.

— Ni lahko tvoje življenje! — si je mislila mati otožno.

Ljudmila je začela čitati Pavlov govor nehot, potem se je sklanjala vse bližje pod papir, polagajoč prebrane listke na stran; prebravši je vstala, se vzravnila in stopila k materi.

— To je lepo! Tako mi je všeč! Vse jasno...

Pomislila je sklonivši glavo za trenutek.

— Nisem hotela govoriti z vami o vašem sinu — ne poznam ga in žalostnih razgovorov ne maram... Vem, kako je, če gre bližnji sorodnik v pregnanstvo! Ampak vprašala bi vas: ali je lepo imeti takega sina?

— Da, lepo! — je odgovorila mati.

— In — strašno, kajne? Mirno se je nasmejala, mati je odgovorila:

— Sedaj ni več strašno... Ljudmila si je popravila z rjavo roko gladko počesane lase in se obrnila k oknu. Lehka sena je trepetala na njenih licih, nemara senca pritajenega smeha.

— Pa natisnemo to... Ali mi pomagate?

— Seveda!

— Urno postavim rokopolis... Vi pa ležite, težak dan je za vami, utrujena ste. Ležite sem, na postelji: ne bom spala, a ponoči vas zbudim, da mi pomagate... Ko ležete, ugasnite luč.

Naložila je v peč dve poleni in odšla skozi ozke duri pri peči, ki jih je trdno zaprla za seboj. Mati se je ozrla za njo in se slačila, nehot, razmišljajoč o gospodinji.

— Stroga je... nekaj jo žalosti...

Od utrujenosti je omahovala glava, a v duši je bil čuden mir, in v očeh je bilo vse obrobjeno z mehkim, ljubeznivim svitom, napolnjujočim prsi. Poznala je ta mir, pojavljal se je vselej po hujšem vznemirjenju. Ugasnila je luč, legla v hladno posteljo, skrčila se pod odejo in kmalu prav krepko zaspala...

A ko je odprla oči, je napolnjeval izbo hladen, bel svit jasnega zimskega dne; gospodinja je ležala s knjigo v rokah na divanu in gledala smeje na materin obraz.

— Moj bog! — je vzklila mati v zadregi. — Kako dolgo... ali je že pozno.

— Dobro jutro! — je odgovorila Ljudmila. — Kmalu bo deset; vstanite, da pijevi čaj.

— Zakaj pa me niste zbudili? — Hotela sem. Stopila sem k vam, pa ste se v sanjah tako lepo smejali...

Z gibko kretnjo se je vzdignila z divana, stopila k postelji, sklonila se k materinemu obličju in v njenih medlih očeh je mati ugledala nekaj sorodnega, bližnjega in razumljivega.

— Žal mi je bilo, da bi vas zmotila... morda ste imeli srečne sanje...

— Nič nisem sanjala!

— Vseeno... Ugajal mi je vaš nasmehek. Miren je bil, dober... zadovoljen!

Ljudmila se je zasmejala, in smeh njen je zvenel tiho, mehko.

— Tudi na vas sem mislila... na vaše življenje! Teško vam je življenje!

Mati je zgenila obrvi, molčala, premišljala.

— Vsekako, težko! — je vzklila Ljudmila.

— Ne vem! — je oprezno dejala mati. — Časih se mi zdi težko. A vse je tako resno in čudovito... in se giblje naglo, strašno naglo drugo za drugim.

Znani val razburjenja se je zbudil v njenih prsih napolnjujoč sree s podobami in mislimi. Sedla je na posteljo urno izražajoč misli z besedami.

— Drvi, drvi, drvi — vse k nemu koncu in sili kakor ogenj v goreči hiši kvišku! Tu prodre, tam se zasveti, vse svetleje, vse silneje... Mnogo težav je v življenju, veste! Ljudje trpe, tepo jih, kruto jih tepo, davijo jih, zalezujejo... Ljudje se skrivajo, žive po meniki... Mnogo veselja jim je prepovedanega... Vse to je zelo težko!

Ljudmila je vrgla glavo nazaj, objela mater s svojim pogledom in pripemnila:

— Vi ne govorite o sebi!

Mati jo je pogledala, vstala s postelje, se oblačila in vpraševala:

— Ne o sebi?... Kako naj sebe potisnem v stran, ko ljubim vse od kraja, se za vse bojim... Vse zadeva moje sree... K vsemu ga vleče... Kako naj stopim na stran?

Napol oblečena, stoječ sredi izbe se je za hip zamislila. Naenkrat se ji je zazdelo, da v njej ni več te, ki je živila v strahu in trepetu za svojega sina, v mislih, kako bi mu ohranila svoje telo: ločila se je od nje, odšla daleč proč, ali pa zgorala na ogoju razburjenja, ki je olehčalo in očistilo dušo in obnovilo sree z novo silo. Sana sebi je prisluskovala rada bi bila pogledala v svoje sree, a zbal se je zbuditi v njem stari nemir.

— O čem ste razmišljali? — jo je prijazno vprašala gospodinja in se ji približala.

— Ne vem! — je odgovorila mati.

Gledaje druga drugo sta molčali nasmešnila se, potem pa je Ljudmila odšla iz sobe rekoč:

— Kaj počne moj samovar? Mati se je ozrla proti oknu, na ulici je sijal hladen, krepak dan, tudi v njenih prsih je bilo svetlo, ampak žgoče. Najraje bi govorila o vsem na dolgo in široko, veselo, z nejasnim čuvstvom hvalečnosti do neznanca za vse, kar je privedlo v njeno dušo in rdelo v njej kakor večerna zarja. Že davno ne vznikla želja po molitvi jo je vznemirjala. Spomnila se je mladega obraza, zvonkega glasu: "To je mati Pavla Vlasova!..."

Radostno in nežno so sijale Sašine oči, vstala je temna podoba Ribinova, nasmešnilo se je bronasto, trdo obličje Pavlovo, zmedeno je pomežikaval Nikolaj in naenkrat je vzkiplalo vse z globokim, lahkim vzdihom, zlilo se in se združilo v prozoren, pester oblak, ki je objel vse misli s čuvstvom miru.

(Dalje prihodnjič.)

ISČE SE Janez Smole. Pred enim letom je bival v Lloydell, Pa. Za njegov naslov želi zvedeti Frank Susman, Box 294, Midway, Pa. Wash. Co.

Pavel Mihalek:

Sovrašstvo.

Tedaj sem bil še mal deček, umazan in bos. Opoludne sem nosil kosilo svojem očetu, ki je opravljal po raznih krajih mesta strne strehe ali kaj podobnega. Inel sem malo košaro, v katero je mati postavila dva mala lončka, zatlačila ob strani kosare za rob žlico in položila na vrh lončkov še kos kruha.

"Pa da ga zopet ti ne pogoltneš!" je narahlo navadno, ko sem stopil s kosaro v roki na ulico. "Glej, da zopet ne razliješ, pa hitro idi, je vpila še za menoj po ulici. Ljudje so prihajali mimo in se ozirali vame in bilo me je sram pred njimi. To je bil sram revščine in zavrnjenosti.

Oče me je čakal pri kakih cerkvenih stopnicah ali pa na klopi v drevoredu, kjer je povzli svojo kosilec. Njegov obraz je bil navadno truden. Po leti, v največji vročini, je nosil visoke škornje in njegov modri predpasnik je bil raztrgan in zamazan od starega prahu in najčev. Včasih je bil malec pijan in takrat me je okregal, če sem mu razlil juho po kosari in kruhu.

"Si se že zopet ruval, falot!" je rekel navadno in ni me več pogledal. Ko je bil s kosilom gotov, je odšel, ne da bi mi rekel, kakor navadno: "Na — idi domov, pa priden bodi!" Tedaj so me zabolela prsa in solze so mi prišle v oči. Jezen sem bil nad vsem in sem samo mislil, kako bi se to dalo popraviti. O, da bi prišel sedaj — le gospod s cilindrom in debelo cigaro v ustih k meni ter rekel: Izberi si, kar hočeš, ti dam, samo zini! Izbral bi si prav gotovo kaj za očeta, da bi bil zopet dober z menoj, me pogledal in se nasmehnil ter pogladil po mehkih laseh.

A nikogar ni bilo. Umazan in z blatnimi nogami sem taval po ulicah, se prepeval s tovariši enake usode, nosil kosilo, spal in se zopet prepeval.

Kadar sem tako opoludne stal poleg očeta, ki je sedel na kamnitih stopnicah in jedel, me je pretresalo sovrašstvo do vsega. Mimo so hodili lepo opravljeni dečki iz šole, dijaki z očali, gospodje v dolgih površnikih in gospe lepe in krasne in duhteče omamljivega parfuma. Vsi ti so se ozirali vame in očeta tako enakomerno in vsakdanje, da sem se zasmilil sam sebi. Časih me je kdo pogledal nekako prezirljivo, kakor bi hotel reči: No, kaj pa ti, bosonogi capin, kaj pa tebe treba bilo! Drugi so zopet upirali oči kot zabodeni in šepetali: Ah, taka revščina!

Jaz sem vse to videl, vsakemu sem bral misli iz obraza in moje sovrašstvo proti njim je raslo in se večalo. In zopet sem začel fantazirati, kako bi jih davil in drobil in bičal, če bi imel moč, veliko moč.

Toljkoje sovrašstvo je bilo edino, kar sem imel, o čemur sem vedel, da je edino moje. In branil in dojel sem ga, da je raslo in se večalo z menoj vred. In vedno popolnejše je bilo to moje sovrašstvo, vedno močnejše.

Polno tovarišev sem imel okrog sebe in dasi smo se večno ruvali in suvali in grizli med seboj, smo se vendar ljubili in kar je eden vedel, vedeli so vsi. Naše od kamenja pobite in ranjene noge, naše skupno življenje, naše sovrašstvo do vseh onih dečkov iz boljših rodbin, ki so nas prezirali, tožili, za kar smo jih bili po časih kot živali — vse to nas je vezalo skupaj in ta vez je bila nepopravljiva in nepremagljiva.

To je bilo sovrašstvo ljubezni do sebe in svojcev!

A preden smo se zavedli, smo se povzpeli iz onega nizkega, valnega življenja ozkih ulic visoko nad vse druge.

Sam bogve na kaj smo postali tako ponosni, da smo nakrat začeli mi prezirati. Gledali smo vse z drugimi očmi in čutili drugače. Nekoč je prišel oče domov z dela in me našel v kotu jokajočega. Jokal sem, ker me je neki tovariš, s katerim sem se sporekel, nabil. Jokal sem jeze, žalosti nad svojo slabostjo. Povedal sem svojo očetu, na kar se je on nasmehal in dejal:

"Saj si fant, saj si močan! Očalej sem hodil z rokama v žepu po ulicah in kjer sem koga dobil, sem ga premeril od nog do glave in če se mi ni zdel baš nevaren, stopil predenj in 'čof, čof, čof' je padalo po njegovem obrazu. Od tedaj sem nosil glavo po koncu in kar nisem mogel doseči, to sem preziral. In z menoj so prezirali vsi drugi.

Tako sem hodil in hodil vedno dalje, vedno višje.

Takrat sem stal na vrhu hriba in gledal nazaj. Strma in trnjeva je bila pot tu sem in kaj imam od tega?

Mraz in samota in zaničevanje in večno trpljenje se je razlilo pred očmi. Mnogi so se splašili in odhiteli po poti nazaj in ibgnili v dolinski megli.

Preril sem se na vrh, hotel sem na vrh, pozabil sem na dobro tam doli. Drugi so ostali daleč dolj za menoj in prav nič jih ne mika mraz in vihar in borenje, ki vlada tu gori pri nas. Oni so se borili za življenje, za uživanje in ne za resnico.

Oni, ki so ostali tam v dolj v teminah, v zaduhlem zidovju, bolj ljubijo zakonsko posteljo brez ljubezni kot pa samega sebe, bolj ljubijo nizko klečeplazstvo, kot pa jasen in odprt pogled, bolj ljubijo besedo svojega bližnjega, nego svojo moč. Njihovi udi postajajo ohlapni, lica udrta in jutri že se bodo plazili po vseh štirih.

Tisto moje sovrašstvo, ki se je pričelo tam doli poleg velikega mojega očeta, se je razvilo v neodpušno sovrašstvo proti vsemu življenju tam dolj, proti tlačenju samega sebe, proti poniževanju mojega bližnjega. Mi ljubimo ta vihar, ta mraz in zaničevanje in trpljenje, ki vlada tu gori. A kadar razbija razkrceno nebo zemljo, jo obsipa z ognjenimi strelami, kolje stoletne hraste, tedaj stojimo trdni in neomajani, majhni sicer proti onemu nepreglednemu nebu zapada, črnemu kakor ljudje, ki ustvarja veličastno borbo vsemirja. Naša mala četa raste in raste in naše vriskanje in smeh in jeki so vedno močnejši, močnejši in ljubkejši.

Ozka, ravna pot se razteza pred nami, vodeča naravnost v ono črno nebo, obdano s strelami. Časih kdo omedli, opeša in izgine nazaj v dolino, kjer ni viharja in strele in napora. Nihče se ne ozre za njimi.

In vedno krutejši, vedno silnejši, vedno večji je ta vihar, grmi vedno bolj, silne strele razsvetlujejo za hip vse nebo od vzhoda do zahoda.

Moje in naše sovrašstvo pa je vedno močnejše.

A vihar mine, dolga zima se neha in zopet zasije solnce in iz smrti vzklije nov svet in no-vo življenje. Tedaj se ozrem nazaj tja dolj, do onih kamenitih stopnic kamenite cerkve, do onega drevoreda z nizkimi klopi in z enim pogledom premerim pot, ki sem jo orehodil, da znova podkrepim svoje sovrašstvo. In z menoj bodo gledali tja doli vsi, cela vrta četa.

NA BOJIŠČU...

Tam od visokih gora, pa doli do globoke doline, med skalovjem — posod vidiš mrliča. Vrane in volkovi niso več lačni. Žene, dajte svetu otrok!

Kanoni grme; iz goreče zemlje se dvigajo črni oblaki, polni dima, in pokrivajo v neskončni višavi gorko solnce. Vse beži. Popotnik se mora vstaviti, ker prihaja pred mrliča. — Žene, dajte svetu otrok!

Hiša gori; pes laja; zibeljka je prazna. — Tam gori na drevu visi s črno-plavim obrazom mrtvo telo očeta. Z obrazom proti zemlji in križem rok stoji mlado, razčesano dekle. Njena lepota spominja na angeljina. Imela je morda petnajst let.

Žalostni glasovi ljudstva in živali močno odmevajo. Silno jamranje žen, obupni jok ranjenih. Neverjetna tišina sledi, ko kakšna bomba napravi konec temu trpljenju. Bobni, trompete itd. — poslušajte to divjo simfonijo. — Žene, dajte svetu otrok! — Matere si trgajo prsa in prosijo Boga: "Maščuj se nad našimi solzami!"

Moč mora poznati sama sebe. Ako ne, ona je neusmiljena.

Ako ne, ona konča z zločinom, medtem ko je poklicana ga preprečiti. Da je vse aktivno in ničesar pasivno, tu je tajnost civilizacije. Pasivna moč, to je res nič veljavna beseda.

Iz tega slede zločini. Mrtvo truplo na zemlji, ki gleda v nebo, obdobje na vsaki način. Kedo? Vi, jaz, mi vsi; ne le oni, ki so to izvršili, ampak tudi oni, ki so pustili to storiti.

Ne, ne, to je krivoverstvo. Ne, tudi če grmijo kanoni v eni bitki, mi ne verjamemo v vojno. Oni oblaki niso nič drugega kot dim.

Mi verjamemo le bratstvu človečanstva, edino, kar je mogoče v našem duhu, edino središče one mreže, ki se imenuje civilizacija. Naše upanje je le v civiliziranju sveta. Mi verjamemo le življenju, enakopravnosti, svobodi, mleku iz prs naše matere, zibeljki, smehljajočemu obrazu našega očeta, nebu z migljajočimi zvezdi. Naše hrepenenje je le po miru!

Beda in otroški blagoslov.

Mestni svet v Draždanih je postavil za vzgojo otroka iz tuje dežele na leto 80 mark (96 K.) Dolgo časa ni mogel dobiti nikogar, ki bi bil hotel sprejeti otroka proti tej nizki letni nagradi. Ko je slednjič dobil žensko ki je sprejela otroka, je pa draždanski mestni svet zahteval od mestnega sveta v Freibergu, kamor je bil otrok pristojen ne 80 mark, temveč 144 mark. Vsa ta teža je prišla do tožbe, pri kateri je župan iz Freiberga dejal, da se z 96 K. na leto prav lahko preživlja otroka. Poslušalci so pri županovi izjavi čudno pogledali, a župan je dejal, da pozna v Freibergu mnogo delavskih družin, ki imajo po šest in še več otrok, a imajo le po 900 do 1000 mark (1080 do 1200 K.) letnih dohodkov, torej ne morejo izdati za enega otroka niti 96 K. Ako bi ne bilo mogoče vzdrževati otroka s 96 K., tedaj bi morala gotovo skrbeti občina za večino otrok teh ljudi. Štiriindvajset vinarjev na dan za otroka, zadostuje popolnoma, tako je dejal modri župan iz Freiberga. (Mestna občina v Freibergu se toliko ne plačuje!)

Obnavna se je nato preločila in župan iz Freiberga je pripeljal več priči. Med temi je bil tudi rudar, oče dvajsetih otrok. Ta je izpovedal:

Osem otrok hodi še v šolo, štiri starejši se preživljajo sami, a njihov zaslužek je tako neznamen, da ne dajajo očetu prav nič. On da dela v rudniku in zasluži na dan 3 K 60 vinarjev, če dela deset ur. Na leto znaša torej njegov zaslužek 1008 K. V letu 1911 je pa bil 131 dni bolan in je zaslužil le 635 K 50 vinarjev. Če priračuna k temu bolnišnico, tedaj je prejel 1. 1911. 840 K. Od tega je moral živeti deset oseb, ker žena ne more ničesar zaslužiti zaradi prevelikega števila otrok, ki jih ne more puščati same doma. 72 K (!) plačuje stanovalnik. Sodičnik ga je ves začuden vprašal, če res zamore s tem bormim zaslužkom izhajati. Rudar je odgovoril: Jemo izključno le krompir, slanike in laneno olje; mesa ali sirovega masla ne vidimo vse leto. Usmiljeni ljudje podpre semintje kako malenkost.

Druga priča je bil tobačni delavec S., ki ima tudi dvanaest otrok, od katerih obiskuje devet otrok še šolo. Na leto zasluži 883 K 20 v. Za stanovanje plačuje 259 K 20 v., z ostankom 624 K torej mora živeti enajst oseb.

In še se dobe ljudje, ki označujejo stremljenje delavstva za boljše mezd, kot pohlep in nenasitnost!

Najpriprostejši način, kako se poskus pripravnosti mleka. Za kozarec napolnjen z mlekom postavimo gorečo svečo. Če je mleko pristno,

nič razredčeno, torej nič pomešana z vodo, ne bodeš videl plamenave sveče, če je pa na mleku primešana voda, bodeš skozi kozarec opazil gorečo svečo.

Koliko se zapije na Avstrijskem. Avstrijski državljani zapijejo v enem letu 1700 milijonov kron! Na dan izdajo avstrijski pivci 5 milijonov kron. V resnici grozne številke!

Švicarske strokovne organizacije so šteje v letu 1911 78.119 članov. V tem letu so napredovale za 2775 članov. Najmočnejša organizacija je kovinarska, ki ima 13.425 članov. Zelo močni sta tudi organizaciji transportnih delavcev (12.106 članov) in organizacija urarjev (11.200 članov). Organizirano švicarsko delavstvo je sklenilo leta 1911 152 tarifnih pogodb, ki veljajo za 10.864 delavcev v 1843 obratih.

Pred časom.

Nelson je rekel nekoč: "Vse svoje uspehe v življenju sem dolžan temu, da sem bil vedno za četrto ure naprej pred mojim očetom". To je velik nauk za one, ki radi odlagajo svoje zadeve. Mogoče, da ima kateri od vas izkušnjo, da je v slučaju bolezni nekoliko minut rešilo bolnika. To dokazuje, da se mora tudi najmanjše nerazpoloženje takoj zdraviti. Ako ono izvira iz želodca ali drobovja, razbite brez odloga Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. To je zelo dobro sredstvo v vseh boleznih prebavnih organov, ker jih izčisti in jih enočasno ojači. Mnogo napadov težkih bolezni je bilo preprečenih s pravočasno rabo tega zdravila.

V lekarnah — Jos. Triner 1333 — 1339 S. Ashland Ave. Chicago, Illinois.

Trinerjev liniment bo vedno zadovoljil vsakogar.

ADVERTISEMENT

Vse cenjene naročnike Svobodne Misli najljubneje prosimo, da nam takoj pošljijo zaostalo naročnino za V. letnik, ker zastoj lista ne moremo pošiljati. Prosimo tudi, da se nam naznani vsaka izprememba bivališča, da cenjeni naročniki naš list gotovo dobe. Celoletna naročnina za Ameriko znaša 4 K.

Upravništvo "Svobodne Misli". Vinogradi — Praga.

"No Work - No Pay" The Workingman's Problem

Zanemarjen prehlad. Dr. Richterjev PAIN-EXPELLER

odstrani nevarne posledice, ako se pravočasno rabi po predpisih, ki so natisnjeni na omotu. 25c. in 50c. steklenice. — Pazite na ime in sidro na omotu.

F. AD. RICHTER & Co., 215 Pearl Street, New York, N. Y. Dr. Richterjev Congo Pilula olajšajo. (25c. ali 50c.)

M. JOVANOVIČ 84 — 6th Str. Milwaukee, Wis. PRODAJA ŠIFKARTE.

Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

NEBO

Imajo fini okus turškega tobaka

10 ZA 5c

Na prodaj v vseh prodajalnah tobaka.

CIGARETE

Najboljše cigarete na svetu.

ADVERTISEMENT

Hripavost in kašelj

po navadi sledita prehlad, ampak olajša od jednega ali drugega, ali od obeh sledi, ako bolnik uživa

Severov Balzam za pljuča.

(Severa's Balsam for Lungs.)

Takoj po prvem popitku preneha kašelj, izbijanje postane prosto, in dihanje lahko. Dober je za odrasle kakor tudi za otroke. Cena 75 in 50 centov.

Detetovo jokanje

je ponavadi znamenje kake notranje nepravilnosti, kakor sapne kolike, krča itd. Skrbne matere imajo pri roki in dajo otrokom

Severove kapljice za otroke,

(Severa's Soothing Drops)

ki so zvesti prijatelj mater in zanesljivo zdravilo za otroke. Cena 25 centov.

V vseh lekarnah. Zahtevajte samo Severova. Zavržite druga. Ako jih nima Vaš lekarnar, pišite nam. Zdravniški svet zastoji.

W. F. SEVERA CO. CEDAR RAPIDS IOWA

POZOR BRATJE SLOVENC!

Ali že veste kje je dobiti najboljšo meso po najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najkakovnejše svinje in prekajene KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave domače izdelke ter najkakovnejše PREKAJENO MESO, vse po najnižjih cenah.

Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovnosti našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo.

Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Trataikevem posloju.

MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

Kdor hoče dela

naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:

"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"

da se bo lahko in hitro brez učitelja priučil angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pisavo, spisovanje angleških pism in kako se postane ameriški državljan. Vrhutega ima knjiga dozdaj največji slov. angl. in angl. slov. slovar. Knjiga, trdo in okusno v platnu vezana (nad 420 strani) stane \$2—in se dobi pri:

V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Edino in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.

NIZKE CENE.

Velike ugodnosti: električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastoj, kabine tretjega razreda na parniku

Kaiser Franz Jozef I. in Martha Washington

Na krovu se govorijo vsi Avstro-ogerski jeziki.

Družbeno ladjeje parnikov na dva vijaka:

Kaiser Franz Jozef I., Martha Washington, Laura, Alice, Argentine, Oceanic; NOVI PARNIKI V DELU.

Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.

Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.

ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

NAJBOLJŠE OBLEKE

izdeluje pe meri sodrug J. KRAINČ,

317 Florida St., Milwaukee, Wis. Ter popravlja, čisti pegla, in barva stare.

Najboljše delo in najnižje cene.

Obuvala

na malico: od \$1.30 do \$4.00 na žensko: od \$1.00 do \$3.50 za otroke: od 50c do \$2.50

Mi vas hočemo vselej zadovoljiti

AHRENS & VAHL 355 Grove St. Milwaukee, Wis.

SLOVENSKI SALOON

LOUIS BEWETZ, 198 1st Ave., Milwaukee, Wis. Izborna pijača, izvrstna postrežba. Vsakdo uljudno sprejet.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

709 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199.

Vse oči obrnjene na Milwaukee.

Ako se zanimате za napredek človeštva pazite na Milwaukee, kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na "Milwaukee Leader", nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitni časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.

Naročnina za celo leto znaša \$3.00, 25c na mesec. — Naslov: The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

TUJCEM priporočam svoje dobro urejeno prenočišče in restavracijo, domačinom pa svoj saloon, vsem skupaj pa vse.

IG. KUŠLJAN

229—1st Ave. MILWAUKEE, WIS.

Sodrug LOUIS BERGANT 257 — 1st Avenue priporoča Slovencem in Hrvatom svoj dobro založeni SALOON.

Važno uprašanje! DO mi opravi Konzularne, starokrajne sodnijske in vojaške zadeve. Javni notar Kaker 220 1/2 Grove St Milwaukee, Wis.

Socializem in vojna.

Henrik Weber:

(Nadaljevanje.)

Dobiti v Rusiji zadostno število rezervnih častnikov je bilo tudi težavnejše nego na Nemškem in Francoskem. Tako je prišel ginevati strah pred rusko premočjo. Že l. 1893 je Friderik Engels pokazal, da ni nič več utemeljen strah pred Rusijo.

Zaenjo pa so se ojačili v Rusiji: industrija, proletariat, revolucionarno gibanje. Preje je mislila evropska demokracija, da je carizem mogoče razdrobiti samo z vojsko od zunaj. Kakor hitro je revolucija v Rusiji sami dvignila svojo glavo, je prišel zapadno in srednjeevropski proletariat upati, da bo notranji prevrat Rusije uničil "rezervno stališče in rezervno armado evropske reakcije". Že leta 1875 je pisal Engels: "Padec ruske carske države je eden izmed prvih pogojev za končno zmago nemškega proletariata. Nikakor pa ni potrebno, da bi moral biti ta padec povzročen od zunaj, dasiravno bi ga vojna od zunaj zelo pospešila. V notranjosti ruske države same žive elementi, ki zelo goreče delujejo na njen razpad." Enako upanje je naglašala Engelsova razprava o zunanjih politiki carizma v letu 1890. Sledeča desetletja, predvsem svetovno-zgodovinski dogodki 1905 in 1906 leta, so izpolnili Engelseve upe. Rusija je danes od revolucije bolj ogrožena kakor vsaka druga država. Carizem ni danes od revolucije bolj ogrožena kakor vsaka druga država. Carizem ni danes nič več "zaščita postavnosti" v Evropi; srečnega se mora imenovati, če se mu posreči v lastni deželi obvarovati se revolucije. S tem je zmanjšana nevarnost, da bi Rusija posegla v notranje odnose v Evropi in srednje Evrope, da bi ruske armade mogle premagati delavce v zapadni in srednji Evropi. Stara Rusija sovražna politika internacionalne je izgubila svoj najvažnejši zrok.

Zaenjo so se izrpenila razmerja moči na Balkanu, najvažnejšem cilju ruske ekspanzivne politike. Že leta 1853 je Marx ugotovil, da je balkanske narode samo varstvo, ki ga je Evropa izkazovala Turčiji, prisililo da so se ponažali za vazale carizma. "Diplomatični sistem, ki je bil sestavljen za preprečitev ruskega prodiranja, sili 10 milijonov grških kristjanov v Turčijo, da se obračajo na Rusijo za pomoč." Če postanejo balkanski narodi prosti, samostojni, močni, če stopi na mesto Turčije velika slovansko-grška skupnost, potem da je uničen ruski vpliv na Balkanu." Kar je Marx leta 1853 napovedal, se je sedaj presničilo. Ne Rusi, temveč Bolgari stoje danes pred Carigradom. "Carigrad" ne bo postal, česar se je Engels že leta 1890 bal "poleg Moskve in Petrograda tretje rusko glavno mesto," temveč najbrže v kratkem času zvezo glavno mesto svobodnih balkanskih narodov. Kadar postanejo balkanske države tako močne, da ne bodo nič več potrebovale varstva Rusije, takrat bo do nehalne biti orodje v rokah Rusije. Zato skuša internacionala danes preprečiti, da bi Evropa, da bi Avstrija predvsem udarila

*) Že v "Eastern Question" p. 75. razmišlja Marx o možnosti federativne republike balkanskih narodov: "Preslabe in preboječe, da bi podvezle zopetno upostavitve osmanske države z ustanovitvijo grškega cesarstva ali federativne republike slovanskih držav, streme zapadne velesile samo za to, kako bi ohranile status quo, to se pravi, kako bi ohranile položaj gnolobe, ki zahteva sultanu, da bi se emancipiral od carja, in Slovonom, da bi se emancipirali od sultana." Možnost grškega cesarstva, ki je leta 1853 še obstojala, je bila iz zagona časa odstranjena vladavosti Sllavonom od grške cerkve in od vladajočega gospodstva grške kulture. Preostala je torej samo druga možnost, ki govorila Marx o njej: "Federativna republika slovanskih držav". Ta je danes bojni cilj socialistov na Balkanu.

v hrbet balkanskim državam in jih s tem še enkrat "pognala Rusiji v naročje." Nova internacionala se bori proti napadu Avstrije na Srbijo z istim razlogom, s katerim se je borila stara internacionala proti aneksiji Alzacije-Lofringije.

Carizem je ostal smrtni sovražnik socializma. Toda socializem se ne bori proti carizmu nič več s tem, da bi zahteval vojno proti Rusiji, temveč s tem, da podpira rusko-revolucijo in boj balkanskih narodov za njihovo osamosvojitve.

Ali tudi v zahodni in srednji Evropi stoji proletariat novemu stvarnemu položaju nasproti. Vojne v letih 1859, 1864, 1866, 1870, so izšle iz revolucije l. 1848. Na bojnih poljih je izpolnila "revolucija od zgoraj", če tudi nepopolno in raztrgano, kar je v svojem testamentu naročila revolucija iz leta 1848: osvoboditev Nemčije od državne razkosanosti in osvoboditev Italije iz krempljev tujega gospodstva. Doba teh vojn je končala 1871. l. Vojna oboževanja v našem času služijo čisto drugim namenom. Služijo konkurenčnemu boju kapitala, ki se bori preko morja za osvojitve trgov za razpečevanje blaga in za plodonosno nalaganje denarja; služijo kapitalističnemu imperializmu; ne služijo v osvobodjenje in ujedinjenje evropskih narodov, temveč v podjarmljenje in zaslužnje narodov v Aziji in Afriki. Proletariat, je šel v letih 1859, 1866, 1870, v boj za svobodo in činstvo Italije in Nemčije ne želijo, da bi moral prelivati svojo kri za podjarmljenje tujih narodov in daljnih dežel pod evropski kapital.

Doba imperializma je ustvarila nove državne skupine, nove zvezne sestave. Še po letu 1870. je Bismarck znova upošteval "zvezo treh cesarjev" (Nemčija, Avstrija, Rusija), "naperjeno proti karšibodi obliko predstoječemu boju med obema evropskima strujama, ki ju je Napoleon imenoval republikansko in kazasko in ki bi jo jaz po sedanjih pojmih označil kot sistem reda na monarhistični podlagi na eni strani, na drugi strani pa kot socialno republiko, ki se na njej nivo pogreza počasi ali skokoma antimonarhistični razvoj". Ta zveza je bila zadnji poskus, upostavitvi zopet protirevolucionarno koalicije iz leta 1. 1791 in "sveto alianco" iz leta 1815. Dokler se je Evropa delila na "republikanski" in na "kazaski" tabo, je morala stati demokracija na strani prvega proti drugemu, kakor je to storil Marx 1853. Lieb knecht 1878 l. Ali ravno boji na Balkanu so razbili "republikansko" kakor tudi "kazasko" alianco in boji modernega imperializma so sklenili zveze, so združili države brez vsakega ozira na njihova notranjopolitična razmerja. Demokraciji vzhodni državi, Anglija in Francoska sta danes za vezni carizma! Evropa je danes razdeljena v dva tabora: v trozvezo (Nemčija-Avstrija-Italija) in v tripelantanto (Angleška-Francoska-Rusija). Za katero izmed obeh skupin teh velesil naj se bori socializem? Za trozvezo? To bi se reklo, voliti za gospodstvo junckerjev in militarizem v Nemčiji, za Tiszo in Čuvaja v Avstro-Ogrski, za vešala v Tripolitani, za napad na Srbijo! Za tripelantanto? To bi se reklo, odločiti se za carizem, za nasilno gospodstvo v Indiji in Egiptu, za rop Maroka, za delitev Perzije! Nobena izmed obeh skupin velesil ne zasluži simpatij internacionalne. Če odpošlje ena ali druga svoje delavce na bojna polja, morajo prelivati svojo kri za tuje, zlovese njim sovražne namene!

Vrhu vsega tega so postale vojne strahote neskončno grozovitejše kot kdaj poprej. Leta 1853. je veljalo za veliko delo, ko je Francoska poslala 100.000 mož proti Rusiji. Danes postavijo pritlikave države balkanske trikrat in štirikrat tako velike armade na bojno polje in velesile postavijo milijone! In z rastjo armad se je tudi orožje silno izpopolnilo. Tako so krvave daritve v moderni vojni neskončno težje kot v voj-

nah prejšnjih časov. Uvedba splošne brambe dolžnosti in izpopolnitev orožja sta neizmerno povečali strah ljudskih mas pred vojno. Poleg tega se gospodarski vplivi vojne!

Agrarne dežele vzdrže neizmerno lahko vojno, da se le ne vodi v lastni deželi. Modernim industrijskim državam pa zada tudi vojna v tuji deželi velik udarec. Kreditna stiska, usahnenje blagovnega prometa, otežkočen uvoz živil, vsled tega industrijska kriza, brezposelnost in draginja so posledice vojne. Zato se proletarijat boji vojne. Naj li vzame tako strašne žrtve na svoje rame bojnimi ciljem imperialističnih sil na ljubo, na ljubo ciljem, ki jih s studom zametuje?

Pod pritiskom teh novih dejstev je internacionala prenehala s staro politiko. Njen bojni cilj je postal sedaj ohranitev miru. Posebno so potisnili internacionalo v ta novi tri francoski socialisti, ki morajo v lastni deželi bojevati neustrašen boj proti šovinistični politiki "revanže", politiki maščevanja za leto 1870.

Kakor je delovala politika stare internacionalne za boj proti Rusiji, tako si je postavila nova internacionala za svoj cilj ohranitev in ojačanje miru.

Konkurenčni boj kapitala in boji kapitalističnih držav za njihovo moč silita v vojno. Proletariat se protivi tej tendenci. Katerih sredstev se lahko poslužuje, da zabrani vojno? Eno sredstvo se pri razmišljanju pojavlja vedno znova: sredstvo splošne stavke. Že tretji kongres stare internacionalne (Brukselj 1868) smatra splošno opustitev dela za orožje proti vojni. Kakor hitro je prišla nova internacionala vojno proti vojni, se je resneje razmišljalo o problemu splošne stavke v slučaju vojne. Na internacionalnem socialističnem kongresu v Brukslju leta 1891, je predlagal Holandec Nieuwenhuis resolucijo, ki nalaga delavcem dolžnost, da odgovore na vojno s splošno stavko. Kongres je odklonil to resolucijo. Splošna stavka v slučaju vojne je ostala parola anarhistov, parola, ki so se proti njej bojevali socialni demokratje. Toda na Francoskem je prišla propaganda splošne stavke kot orožje proti vojni prodirala tudi v tabor socializma. Iz leta 1900 je propaganda pod Herveyjevim vodstvom stoječih antimitaristov in antipatriotov ter antimitaristična agitacija sindikalistov silno vplivala na francoski socializem. Na kongresu združenih socialističnih strank francoskih v Limogesu (1906) je bila Guesdova markistična resolucija, ki je proglasila vojno za neizogibno posledico kapitalističnega načina v proizvodnji, ki more šele s kapitalizmom vred izginiti, odklonjena, sprejeta pa je bila po Vaillantu zastopana resolucija senske federacije, katera je zahtevala internacionalno akcijo proletariata proti vsaki vojni, akcijo, ki se mora povzpeti do splošne stavke in do vstaje. Iz Francije je prodrla ta agitacija v druge dežele. Na najmočnejše nasprotje je trčila ravno v deželah z najmočnejšimi proletarskimi velesilami: v Nemčiji, v Avstriji; tudi večina britanskih delavskih strank je odklonila to misel. Internacionalna kongresa v Stuttgartu 1907. l. in v Kodnju 1910 l. nista glede tega vprašanja sklenila nič pozitivnega: naložila sta proletarijatu nalogo, da naj se v vojni proti vojni poslužuje vseh primernih sredstev, odklonila pa sta zahtevo, postaviti splošno stavko v slučaju vojne za obvezno dolžnost. V velikih evropskih krizah zadnjih let se je zopet razmišljalo vprašanje splošne stavke, tako na strankinem zboru nemške socialne demokracije v Jeni 1911. l., tako na zadnjih strankinih zborih francoskih in švicarskih socialistov. Da mora socialna stranka storiti vse, karkoli je v njenih močeh, da zabrani izbruh vojne, je dandanes pripravljenost vse internacionalne. Katerih sredstev da se more uspešno posluževati, to je predmet spora.

(Konec prihodnjic.)

Najhujši boj je razredni boj — boj med kapitalisti in delavci. 600.000 ubitih in ranjenih obklevi vsako leto na industrijskem bojnem polju v Združenih državah.

Razno.

PANAMSKI PREKOP.

Kakor poročajo, bo panamski prekop izročen prometu že tekom enega leta. Vsled tega se zadnje čase na dolgo in široko piše o velikem pomenu prekopa v znižanju prevoznih stroškov, česar posledica naj bi bilo znižanje vladajoče draginje. Toda, kdor pričakuje kakih koristi od panamskega prekopa za delavno ameriško ljudstvo, ta se pošteno moti. Panamski prekop naj bi omogočal konkurenco med prevažanjem blaga in živil po morju in po suhem ter odprl nove trge. To pa je račun brez krmarja. Zvezni korporacijski komisar namreč poroča, da kontrolirajo železniške družbe 90 odstotkov vsega prometa v Zdr. državah, ki se bo zvršil po prekopolu. Za ljudstvo koristna konkurenca je torej izključena. Železniške družbe bodo že znale urediti tako, da jim bo kanal v korist ne pa v škodo. Za prebivalstvo Združenih držav, s-kajega denarjem se bo izvršilo to velikansko delo, bo ta kanal brez koristi, izvzemši železniške magnate seveda. Kdaj bodo pa delavci spoznali kapitalistični humbug, ter dali slovo nenasitnim trotom!

Socialno demokratični poslanci v četrti dumi.

Kakor smo svoj čas poročali, je bilo pri zadnjih volitvah v rusko dumo (parlament) izvoljenih 13 socialističnih poslancev. Ti so si ob zasedanju dume v Peterburgu organizirali klub. Za predsednika kluba, je izvoljen sodrug Čejdže, za podpredsednika pa Malinovskij.

Klubu pripada doslej šest poslancev, izvoljenih v delavski kuriji (Bodajev, Malinovskij, Muranov, Petrovski, Samojlov in Šagov), trije poslanci iz Kavkaza Čejdže, Čenkeli in Skobelev) in sodrug, izvoljeni na gubernijskih shodih (Burjanov, Tuljakov in Havstov). Socialno demokratični poslanca iz Sibiri, Manikov in Rusanov, še nista radi prevelike oddaljenosti dospela ob času otvoritve dume. Klub bo najbrže sprejel tudi poljskega socialnega demokrata Jagelova.

Marsikomu se bo zdelo morda čudno, če misli na zapadno evropske razmere, da je bil en sam poslanec socialist iz tretje dume namreč Čejdže, izvoljen v četrti dumo. To je pa le posledica nepravilnega volilnega sistema in opovrstva ruske vlade, kateri niso nobena sredstva priznala, da bi preprečili izvolitev njej ne ljubljenih poslancev. Šest poslancev iz delavske kurije odpade takoj, ker zakler ne dovoljuje, da bi se v tej kuriji pri novih volitvah izvolili poslanci iz prejšnje dume. Izvolitev sodrugov Gegečkorija, vojlošnikova in dr. Predkalna je vlada kar samovoljno razveljavila. Tudi sodrug Pokrivski, eden najodličnejših poslancev iz tretje dume, je pri sedanjih volitvah podlegel vladnemu nasilstvu.

Najbolj čudno so bile pač volitve v Batumi in Irkutsku. V Batumi je kandidiral sodrug Čenkeli, ki je pobegnil iz preganjanja. Njegovi nasprotniki so ga denuncirali in oblasti so ga aretirale še pred volitvami. Vzle temu je bil izvoljen z ogromno večino in na to so ga morali izpustiti iz zaporu. V Irkutsku so ovrgle oblasti šest izvoljenih socialističnih volilnih mož. Vkljub temu je bil izvoljen sodrug Manikov, ker s zanj glasovali tudi kmečki radikalni volilni možje.

Sodrug Čejdže, ki je duša vsega socialističnega gibanja v Kavkazu, se je v svojim nastopu odlikoval že v tretji dumi. S. druga Malinovski in Petrovski sta znana širom Rusije po svojem delovanju v strokovnih in izobraževalnih socialističnih organizacijah. Sodrug Malinovski je soustanovitelj peterburške organizacije kovinarjev, pri kateri je bil tudi dve leti tajnik. Sodrug Petrovski je v stranki že od leta 1898. Sodrug Skobelev je dovršil tehnične študije na Dunaju in je zmagal v zadnjih volitvah proti najbolj nazadnjaškemu kandidatu ruske kurije v Kavkazu. Najbolj je deloval v Baku, kjer je zlasti skušal sedniti vse frakcije za boj proti nazadnjaštvu. Sodrug Čenkeli, ki je študiral v Parizu, na Dunaju in

v Berlinu, je posebn delaven socialističnem časopisu.

Plača dunajkega župana. Dunajski mestni svet je sklenil, da se določijo novemu dunajskemu županu dr. Weiskirchnerju dotedanje funkcije pristojbine dunajskim županom (24 tisoč kron na leto), uradno stanovanje v mestni hiši z upravo, kurjavo in razsvetljavo, poraba mestnih avtomobilov, razsvetljava in kurjavo ob slavnostih, ki jih priredi župan. Dr. Weiskirchner je mestnemu svetu tudi podal izjavo, da se odpove pokojnini kot magistratni ravnatelj, kolikor časa bo dunajski župan. Ministrski pokojnini se seveda ni odpovedal, ker "nese" nekoliko več kakor pa pokojnina magistratnega ravnatelja.

Zemljiška posestva v Avstriji. Leta 1903 izpeljana štetev razdelitev kmečkih posestev v Avstriji nam daje zelo zanimivo sliko. V celoti se je našlo 2.856.349 posestev, na katerih je zaposlenih čez 9.000.000 oseb. Kar se tiče obsega, se vrstijo ta posestva v sledečem redu: do 1 hektarja 780.776, od 1 do 2 hektarja 550.046, od 2 do 5 hektarjev 807.290, od 5 do 10 hektarjev 390.241, od 10 do 20 hektarjev 245.930, od 20 do 50 hektarjev 130.582, od 50 do 100 hektarjev 18.437 posestev. Glede števila stoji na prvem mestu Galicija, ki ima 1.008.349 posestev. Od teh je najmočnejše zastopana vrsta od 2 do 5 hektarjev, ki šteje 376.574. Zemljišč od 5 do 10 hektarjev je 150.471. Skupno pa tvorijo ti dve vrsti posestev v Galiciji največje število, ker jih je nad 52%. Nasproti no je jako majhno število posestev, ki bi obsegale več kakor 100 hektarjev. Teh izkazuje statistika komaj 2603; za Galicijo sledijo v naslednjem redu druge dežele: (število je označeno v oklepajih) Češka (508.389), Moravska ima 290.678, Nižje Avstrijska (155.725), Štajerska (150.426), Tirolska (127.509), Bukovina (109.170), Dalmacija ima (83.759). Zgornje Avstrijska (81.308), Primorska ima (79.759), Kranjska (74.477), Šlezija (58.759), Koroška (33.294), Predarlška (18.034) in Solnograška (15.825). Tudi v teh deželah prevladuje povsod nižje in srednje kmetijstvo. Za posestva, obsegajoča nad 100 hektarjev pridejo v poštev edino le dežele: Češka, Tirolska, Štajerska in Moravska.

Zanesljivi prijatelji. Čeprav trdijo dandanes vseprek, da ni na svetu več dobrih zvestih, zanesljivih prijateljev, pa priča naslednja dogodovščina, ki jo poroča angleški listi, ravno o prijateljstvu, ki se je izkazalo. Mladu poročena sta prebivala na kmetih. Nekega dne se je moral soprog odpeljati v mesto. Svoji soprogi je obljubil, da bo ob šestih zvečer zopet doma. Ali zaman ga je čakala soproga do polnoči. Njena skrb je priklopala do vrhunca. Vstala je, zbudila svojo očeta in odposlala sta pet brzojavk petim najboljšim prijateljem moža. V brzojavkih vprašuje soproga, ako morda njen mož prenočuje pri enem od prijateljev. Ko se svita jutro, še ni nobenega odgovora. Ob šestih zjutraj pa priropoče kmečki voz pred hišo, na vozu sedi pogrešan soprog in ostanki njegovega razbitega avtomobila. V istem trenutku pa pride tudi poštni sel s brzojavko in v kratkih presledkih še štirje. Vse brzojavke so se glasile: "Da, John prenočuje nočoj pri meni."

Dolar je najmočnejši magnet v današnji kapitalistični družbi. Vsakogar privleče k sebi. Včasih se pripoti, da se sto in še več delavcev tepe za jedno delo, katero nese samo en dolar dnevne plače. Narobe svet!

Zahvala.

Slov. Pevsko in izobr. društvo "Bled" se tem potom najljudnejše zahvaljuje vsem, kateri so posetili prirejeni koncert dne 1. febr. 1913. Osobito Slov. izobr. dr. "Vihar" iz Dunlo, Pa., za sodelovanje in krasen uspeh gledališke igre "Trije tički"; nadalje Slov. soc. pev. zboru "Planinski Raj", ter nemškemu pev. dr. "Harmone" za sodelovanje in udeležitev. Hvala tudi vsem rojakom iz bliž-

Iz naselbin.

(Nadaljevanje s 3. strani.)
de po vsem svetu mogočno zorila zmagovalna delavska himna — dan; ko bodo vsak veselo zrl v bodočnost, — dan, ko bodo razpadle verige suženjstva. Na to uprašanje je odgovor prav lehak: Odvisno je edino od tebe, delavce, kdaj da napoči ta dan. Čim prej se bodeš začel zavedati pravice, ki ti gredo in čim prej se bodeš pridružil ogromni masi svojih tovarišev, ter po možnosti zastavil svoje duševne moči v to, da se boji in bolj širi ideja socializma, da po možnosti podpiraš in razširjaš delavske časopise ter podučne knjige. Marsikateremu ni moč dopovedati, zakaj pravzaprav se bori delavstvo in si celo stvar naravnost napačno tolmači. Bil je vkovan v verige kapitalističnih hlapecev od svojega rojstva, zato mu niti na um ni prišlo, da bi otresele te verige raz sebe, ter da bi proučil vse nakane onih, ki hočejo, da ostane vedno v duševni temi. In tak siromak si pač ne more misliti, kaj šele verjeti, da bi se mogel kdaj sedanjemu krivičnemu predrugačiti. In tako se večkrat zgodi, da pri razgovoru o socializmu revček celo zabavlja, da še celo po prsih se toleče ko pravi: jaz sem bolj učen in več vem kakor vsi socialisti skupaj. Naprimernejši odgovor je takim duševnim revčkom. Da, da, hodil si v ljudsko šolo, morda si se tudi pridno učil, morda si pohajal še celo v par gimnazij ali celo semenišče? Ali pozabil si, da so bili tudi tvoji učitelji kapitalistično orodje, ter mogli so vse tako učiti kar je bilo v njih, ne pa v tvojo korist. Zakaj nočeš vprašati skušenj, ki jih vidiš vsaki dan vse polno okolo sebe, niti nočeš slušati zdravega razuma, ki ti velevala, da pametno in razsodno misliš. Pomisli vse to in priznal bodeš, da je vse to resnica!

In verjemi mi, da se bodeš brez obotavljanja pridružil naši armadi, čim sprevidiš in si priznaš, da si hodil do sedaj po napačni poti: sklenil bodeš zamujeno poravnati, kar je tudi naša najrajšnja želja. Ključemo ti že v naprej naš svidenje sodrug v našem taboru!

J. Ivanetič.

Pavel Golikov slučaj.

Aurora, Minn. — Enega izmed onih, ki so Pavla Golika spravili ob vso odškodnino, katero je dobil od kompanije za svoje poškodbe, je sodišče v Duluth-u obsodilo, da mora povrniti Goliku avto \$204.53. Ta oseba je advokat De La Motto, ki je s Pavel Golikom naredil kontrakt, da dobita vsak polovico od odškodnine. Toda mesto, da bi si De La Motto stroške od svoje polovice odračunal, jih je računal od Golikove, tako da Golik ni dobil niti centa, kakor sem že zadnjič poročal. Golik je odvisen od dobroteljskih zavodov, ki so vložili tožbo zoper De La Motto. Temu je sodišče ukazalo povrniti omenjeno svoto.

Ker je bila obravnava samo zoper De La Motto, sodišče ni moglo obračunati z drugimi skrivci. Glavni krivec, kakor sem že zadnjič poročal, je bil Ljubo Bogičević, katerega jurist Debill v svojem odloku najostreje kritizira, kot glavnega krivca.

Tudi naš lokalni list je poročal o tej zadevi, toda on je vse tako zasukal, kot da je Bogičević nedolžen pri tej lopovščini. Zakaj je prezl vse točke in izjave, v katerih sodnik kritizira Bogičeviću. To vsekakor postavlja v čudno luč naš list, ki pravi, da se bori za delavske koristi.

Delavci sedaj vemo, kako se z nami postopa, zato bomo znali tudi tako početje upoštevati. Delavcem v Minnesoti so se odprle oči in začeli so spoznavati volkove v ovčji obleki.

Louis Noose.

njih in oddaljenih naselbin za tako polnoštevilno udeležbo. S tem ste gmotno podprli delovanje društva v njegov blag namen za proubo in prosveto slov. ljudstva v Ameriki, a članom pevcev ste dali dvojnega poguma za nadaljnje delovanje v ponos našem narodu in delavskemu sloju.

Zavednemu občinstvu bratski in pevski pozdrav!

Za Slov. pev. in izobr. društvo "Bled":

And. Vidrieh, tajnik.